Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

1773

ਗ੍ਰੰਥ

ਭਵ ਸਾਗਰ ਸੇਤੂ

ਕ੍ਰਿਤ

ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲੇ

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਾ ਸੰਤ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ.

ਇਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੈ ਆਪਣੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਬੁਧੀ ਸਫਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਆਪਣੀ ਅਵ-
ਸਥਾ ਮੈਂ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਵਿੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਮਕ ਰਚਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਬੜਾ ਬਿਸ-
ਥਰ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨਾਂ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੂੰਗੀ ਸੋਹਲਾਂ ਵਾਲੇ ਮੈਂ
ਮਹੰਤ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜੋ ਸਰਧਾਲੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ
ਦਰਸਨ ਚਾਹੇ ਯਾ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੀ ਭਾਵ ਕੇ ਕੋਈ ਕਵਿਤ ਕੰਠ ਕਰਨੇ ਚਾਹੇ
ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰ: ਨਾ: ੪੩੫
ਸੰ: ਬ੍ਰਿ: ੧੯੬੫

ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਛਪਿਆ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ੧੦੦੦ ਕਾਪੀ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

੧ ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਹੈ ॥

ਅਥ ਭਵ ਸਾਗਰਸੇਤੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਰਬ ਸੰਤਨ ਕੇ ਦਾਸ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਰੰਭਜਤੇ ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਮਰਾਲ ਨਾਮਾ ਅਸਮ ਚਰਨੀ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ॥
ਚਿਦਾਨੰਦ ਅੱਕ੍ਰੈ ਅਚਲ ਨਮਸਕਾਰ ਮੋ ਤਾਹਿ ॥
ਜਿਹ ਕੇ ਭੂਖਨ ਕੰਠ ਜਜੋਂ ਲਖੇ ਪੁੰਜ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥
੧ ॥ ਜਜੋਂ ਤਰੁ ਜਰੂ ਜਲ ਸਿੰਚਿਯੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਲ
ਫੂਲ ॥ ਤਥਾ ਦੇਵ ਗੁਰੁ ਤ੍ਰਿਪਤ ਲਹਿ ਆਤਮ ਬੰਦਨ
੬੧ ਮੂਲ॥ ੨ ॥ਅਬ ਵਰਣ ਦੰਡਕ ਉਪਸੰਗਜਾ ਸਸਿ-
ਲਘ ੧੫ ਧਰਨਾਮੇਮਨਹਰਛੰਦ ਮੈਂ ਚਾਰਅਨੁਬੰਧਲਿਖਜਤੇ
੧੫ ॥ ਕਵਿੱਤ॥ਸਾਧਨਸਪੰਨਬੇਦਹੋਇਜੋਸੁਅਧਿਕਾਰੀ
੧੫ ੧੬ ਗ੍ਰੰਥੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਬੰਧ ਨਾਮ ਭਾਖਜੋ ਹੈ॥ਜੀਵ
ਜੋੜ ੬੧ ਪੁਨ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਜੁਏਕਤਾਸੁਧਾਕੋਵਿਖੇਯਹੀਵਿਖੇ
ਅਨੁਬੰਧ ਯਾ ਮੈਂ ਸੁਠ ਰਾਖਜੋ ਹੈ॥ਬ੍ਰਹਮਪ੍ਰਤਿਪਾਦਜ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਜੋ ਹੈ ਤਾਂਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਯੇ ਨੀਕੇ ਸਨਬੰਧ ਅਨੁਬੰਧ ਰਿਦੇ ਲਾਖਯੋ ਹੈ ॥ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਔ ਦੁੱਖ ਹਾਨਿ ਯਹੀਹੈ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਨੁਬੰਧਸ੍ਤੁਤਿ ਸਾਖਯੋਹੈ ॥ ੩ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਯਾਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਤ ਸੁੱਧ ਲਿਖਯੋ ਰਾਖਨੋ ॥ ਕਵਿੱਤਕੇ ਨਾਮਕੇ ਬਿਭ-ਚਾਰੀ ਹੋਣੇ ਕੇ ਭਯਤੇਂ।ਔਰ ਜੁ ਏਕਤਾਕੋ ਜਕਾਰਅਤੇ ਸੁ ਯਾਕੋ ਵਿਖੇ ਕੋ ਸਕਾਰ ਏਹ ਦੋਨੋਂ ਲਘੁ ਉਕਾਰੀ ਹੈਂ ਯਾਤੇ ਲਘੁ ਹੀ ਰਾਖਨੇ ॥ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਆਗੇ ਪਢਨੇ ਤੇ ਇਤ੍ਯਾਦੀ ਕਠਨ ਬਾਤ ਕੀ ਸੁਗਮ ਸਮਝ ਪੜੇਗੀ ॥ ਦੋਹਾ ॥ ਯਾ ਭਵਸਾਗਰਸੇਤੁਕੇਗ੍ਰੰਥ ਮਾਹਿ ਜੋ ਹੇਤੁ ॥ ਸੋ ਭਾਖਤ ਹੈਂ ਸਫੁਟਕੈ ਮਹਾਂਮੋਦ ਮਨ ਦੇਤ ॥ ੪ ॥ ਅਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੰਡਕ ਮੇਂ ਸਰ ਨਾਮਾ ਛਪਯ ਛੰਦ ॥ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਮੱਧ ਸੁਖਦ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ॥ਜਾਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਅਪਾਰ ਧਾਮ ਲਖਿ ਲਜਤ ਪੁਰੰਦਰ ॥ ਤਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੋਪਾਨ ਰਚੀ ਗੁਰ ਹਰਿ ਸੁ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ਯਥਾ ਰੀਤਿਤਿਮਕਹੈਂ ਸੁਜਨ ਜੋ ਤਹੰ ਚਲਿ ਨ੍ਹਾਵੈ ॥ ਹੈ ਨਾਸ ਤਾਸ ਆਲਸ ਪ੍ਰਗਟ ਸੁ ਨਿਜਸੁਮਨਪੰਕਜਖਿਲੈ॥ਪੁਨਅਧਿਕ ਅਧਿਕ ਉਪਜੈ ਸੁ ਰੁਚਿਯਾਵਿਧਿ ਸੋ ਹਰਿ ਸੌਂ ਮਿਲੈ ॥ ੫ ॥ ਦੋਹਾ॥ ਤਿਹ ਹਰਿ ਕੀ ਸੋ ਪਾਨ ਮੈ ਉੱਤਰ ਦਿਸ ਕੀ ਓਰ ॥ ਜੁਗਲ ਮੀਤ ਇਕ ਦਿਵਸ ਮੈ ਬੈਠੇ ਹੇਲਖਿ ਭੋਰ ॥੬॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਬਾਲ ਬੈਸ ਕੋ ਮਿੱਤ੍ਰ ਜੋ ਹਮਰੋ ਅਤਿ ਬੁਧਿਮਾਨ ॥ ਨਾਮ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਸੰਤਨਕੋਰੁਚਿਵਾਨ॥੭॥ਨਿਜਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਹੀ ਤਨ ਮਨ ਧਨਕੈ ਸੋਇ ॥ ਸੁਕਵਿ ਲਿਖਾਰੀ ਬਹੁ ਗੁਨੀ ਜਿਹ ਸਮ ਬਿਰਲੋ ਕੋਇ ॥ ੮ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ਤਿਨਿ ਸੁਭ ਔਸਰ ਪਾਇ ਸੁਖਦ ਕਰਜੋਜਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੂ ਬਰ ॥ ਸੁਨਹੁ ਸੁਜਨ ਮਨ ਲਾਇ ਤਜੋਂ ਸੁ ਪ੍ਰਗਟ ਤਾਂਕੌ ਕਰੈਂ ॥ ੯ ॥ ਦੋਹਾ ॥ ਨਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਦਾਨੰਦ ਮਧ ਦੇਵ ॥ ਤਾਕੇਨਾਦੀ ਤਨਜ ਭੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਏਵ ॥ ੧੦ ॥ ਅਮਰਦਾਸ ਵਾਂਕੇ ਭਏ ਤਥਾ ਸੁਬੋਧ ਸਰੂਪ ॥ ਰਾਮਦਾਸਤਿਨਕੇ ਸੁਤਜੋਂ ਹੋਵਤ ਭੇ ਜੁ ਅਨੂਪ ॥ ੧੧ ॥ ਤਾਂਕੇ ਸੁਤ ਬਿੰਦੀ ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਅਰਜਨ ਈਸ ॥ ਜਿਨੈ ਜੀਵ ਤੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਜਗ ਕਰਜੋ ਸੁ ਬਿਸ੍ਵੇ ਬੀਸ ॥ ੧੨ ॥ ਕਰਮ ਉਪਾ-ਸਨ ਗਜਾਨ ਕੋ ਜਾਂਮੈ ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਚਿਦ ਜੜ ਭੇਦਕ ਠਟਜੋ ਤਿਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਅਪਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ਤਾਂਮੈ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗਨੀ ਵਾਯਕ ਅਤਿ ਚਿਤ ਧੀਰ ॥ ਤਾਂਕੀ ਅੱਗ੍ਰ ਸੁਵਾਰਤੇਂ ਬਾਨੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ॥ ੧੪ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁ ਘਰ ਮੈ ਚੌਪਦਾ ਤੀਜੋ ਸਬਦ ਤਿਸੰਤ ॥ ਕਲੀ ਬੀਰ ਪਦ ਖਾਲਸੇ ਰਾਖਜੋ ਲੋਈ ਕੰਤ ॥ ੧੫ ॥ ਕਹੂੰ ਖਲਾਸੇ ਪਾਠ ਹੈ ਧਹਿਨਾਹਨਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ॥ ਭਾਈ ਵੰਨੋ ਬੀੜ ਨਿਜ ਕਰਜੋ ਆਹਿ ਸੁ ਨਵੀਨ ॥ ੧੬ ॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਤਾਂਕੇ ਕਾਰਨ ਯੁਤ ਅਰਥ ਮੋ ਪ੍ਰਤਿ ਦੇਹੁ ਜਨਾਇ ॥
ਯਹੀ ਚਿੱਤ ਮੈਂ ਚਾਹ ਸੁਨਿ ਕਬ ਹਿਯਰੋ ਹੁਲਸਾਇ ॥
੧੭ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਤੁਮਹੋ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ਤਜੋਂ ਚਿਤ
ਚਾਹਤ ਉਤ੍ਰ ਕੌਂ ॥ ਜਯੋਂ ਬਾਛਤ ਜਲ ਮੀਨ ਕਾਂਕੋਨਾਮ
ਸੁ ਖਾਲਸਾ ॥ ੧੮ ॥ ਛਪਯ ॥ਸੁਨੋਮੀਤਤੁਮਧੰਨ ਪ੍ਰਸ੍ਨ
ਤੈਂ ਕੀਨੋ ਨੀਕੋ॥ਯਾਤੇ ਮਿਲਿਹੈ ਤੋਹਿ ਪਰਮ ਪਾਵਨ
ਜਸੁ ਟੀਕੋ॥ਯਾਹਿ ਅਰਥ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਜਨ ਸਕਲ
ਪਛਾਨੈ ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਹ੍ਵੈ ਧਾਰ ਉੱਤ੍ਰ ਅਬ ਤੋਹਿ ਬਖਾਨੈ॥
ਨਹਿ ਬਿਮਲ ਬੁੱਧਿ ਹਮਰੀ ਪਰਮ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਤਿਨ
ਬ੍ਰਿੱਤ ਮੈ ॥ ਤਵ ਬੂਝਜੋ ਯਾਤਿ ਕਹਤ ਹੈਂ ਚਾਰਸੁ ਮਨ
ਹਰ ਬ੍ਰਿੱਤਮੈ ॥ ੧੯ ॥ ਅਬ ਅਨਿਯਮੀ ਮਧੁਰ
੬੩ ਲਘੂ ਨਾਮਾ ਕਬਿੱਤ ॥ ਅਖਲ ਜਗਤ ਜੀਵ ਕਰਮ
੧੬ ੧੫ ਸਕਾਮ ਕਰੈਂ ਯਾਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਪੁ ਬਜੰਤ ਨਾਸੈ
੧੧ ੧੯ ਕਾਲਸਾ॥ਐਸੇਪਹਿਚਾਨ ਜੋ ਸੁਜਾਨ ਨਿਹਕਾਮਕਰੈ
ਜੋੜ ੬੩ ਈਸ੍ਵਰ ਕੇਹੇਤਤਾਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਉਤਾਲਸਾ ॥ ਤਾਂਤੇ
ਸੁੱਧ ਚਿੱਤ ਦੋਖ ਦੀਠ ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਗਟ ਨੀਕੇ ਯਾਤੇ ਹ੍ਵੈ
ਵੈਰਾਗ ਭਲੇ ਭਾਗ ਜਾਗੈਂ ਭਾਲਸਾ ॥ ਯਤ ਮਾਨ
ਆਦਿ ਜਿਨਿ ਉਰ ਮਾਹਿ ਧਾਰੇ ਸੁਭ ਸੋਊ ਸਿਰ
ਮੌਰ ਬਨਜੋ ਚਾਹਤ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ॥ ੨੦॥ ਵਾਰਤਕ
॥ ਖਾਲਸਾ ਲਫ਼ਜ਼ ਪਾਰਸੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਧ ਕੋ ਵਾਚਕ
ਹੈ ॥ਲਫ਼ਜ਼ ਨਾਮ ਸਬਦ ਕੋ ॥ ਨਨੁ ਅਨਿਯਮੀ ਮਧੁਰ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਨਾਮਾ ਕਵਿਤ੍ਰ ਕਹਾ ॥ ਉਤ੍ਰ ॥ ਇਕਤੀਸੇ ਕਵਿਤ
ਕੇ ਏਕ ਸੌ ਇਕੀਸ ਭੇਦ ਕੀ ਚਤੁਰਧਾ ਸੰਗਹਾ ॥
ਨਿਯਮੀ ੧ ॥ ਨਿਯਮਾਨਿਯਮੀ ੨ ॥ ਅਨਿਯਮੀ
੩ ॥ ਛੰਦੋਭੰਗ ੪ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਨਿਯਮੀਤੌਂ ਸੋ ਜਿਸ
ਮੈ ਕਵੀਸ੍ਰ ਨੇ ਕਵਿਤ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਣਰਚੇ
ਅਨੁਸਾਰ ਆਗੇ ਕੇ ਤੀਨੋ ਚਰਨੋਂ ਮੈ ਲਘੁ ਗੁਰ
ਵਰਣ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਸੌ ਰਾਖੇ ਹੋਵੈਂ ॥ ਕੁਇਰ ਤ੍ਰਿਲਘੁ॥
ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੇ ਜੋ ਅੱਛਰ ਹੋਵੈਂ ਸੋ ਲਘੁ ॥ ਬਾਕੀ
ਕੇ ਗੁਰੂ ॥ ਅਤੇ ਜੋ ਅੱਛਰ ਦੁਤ੍ਰ ਤੇਂ ਪੂਰਬਲੇ
ਉਚੱਾਰਣ ਕਾਲ ਮੈ ਬਲ ਲਵਾਇ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸੋ ਭੀ
ਦੀਰਘ ਗੁਰੂ ॥ ੧ ॥ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮਾਨਿਯਮੀ ਸੋ
ਜਿਸ ਕੇ ਚਰਨ ਚਰਨ ਮੈ ਲਘੁ ਗੁਰ ਸੰਕੇਤ ਕੀ
ਰਾਖਬੇ ਕੋ ਨੇਮ ਤੋ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਇਹ ਨੇਮ ਨਹੀ ਜੋ
ਜੌਨਸਾ ਜੌਨਸਾ ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਨ ਮੈ ਲਘੂ ਹੋਵੇ ਤੌਨ
ਸਾ ਤੌਨਸਾ ਹੀ ਆਗੇ ਕੇ ਚਰਨੋਂ ਕਾਲਘੂ ਹੋਵੇ ਐਸੇ
ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਯਮਾ ਨਿਯਮੀ ॥ ੨ ॥ ਤੀਜੇ ਜਿਸ
ਕਬਿਤ ਮੈ ਕਵੀਸ੍ਰ ਨੇ ਤੁਕਾਂਤੀ ਗੁਰੂ ਵਰਣ
ਬਿਨਾ ਔਰ ਗੁਰੁ ਲਘੁ ਵਰਣ ਲਯਾਇਬੇ ਮੈ ਕਿਛੁ
ਪ੍ਰਯਤਨਨਹੀਕਰਜੋਜੋਵਰਨਪੜੈਸੋਪੜੈ ਕੇਵਲ ਇਕ
ਤੀਸਵਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਚਰਣ ਚਰਣਮੈ ਹੋਵੇਸੋਅਨਿਯਮੀ
॥ ਜੈਸੇ ਇਸੀ ਕਬਿੱਤ ਮੈ ਨ੍ਰਿਯਤਨ ਇਕਾਹਠ ਗੁਰੂ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਅਰੁ ਤ੍ਰੈਹਠ ਲਘੁ ਪੜ ਗਏ ਹੈਂ ਇਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨੋਂ ਕੀ ਰੀਤਜਾਨੁਸਾਰ ਹਮ ਨੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਨਿਯਮੀ ਮਧੁਰ ਲਿਖਯੋ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਚੌਥੇ ਜੋ ਇਕਤੀਸ ਵਰਣੀ ਚਰਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਨਯੂਨ ਵਰਨੀ ਚਰਨ ਹੋਵੇ ਜਿਸਕਾ ਸੋ ਛੰਦੋਭੰਗ ॥ ਸੰਖਯੇਪਤੇ ਇਨਕੇ ਉਦਾਹਰਨ ਭੀ ਦਿਖਾਂਵੈਂਗੇ॥ ੪ ॥ ਇਤੀ ॥ ਅਬ ਸਾਠ ਗੁਰੂ ਅਰੁ

੬੪ ਲਘੁ | ਚੌਹਠਲਘੁ ਵਰਨੀ ਅਨਿਯਮੀ ਮਯੂਖਧਰ ਨਾਮਾ

੨੨ | ਕਬਿੱਤ ॥ ਵਿਮਲ ਵਿਵੇਕ ਸੁਠ ਉਦਿਤ ਹੈ ਸਮਦਮ

੧੩ ੧੬ | ਪੁਨਉਪਰਾਮਤਾਤਿਤਿਖਯਾਦੂਖ ਟਾਲਸਾ ॥ ਸ੍ਰਧਾ

੧੩ ਜੋੜ ੬੪ | ਔਰਸਮਾਧਾਨਤਾ ਸੁ ਬਸੈ ਜਾਕੇਮਨਿਜਾਗੈਮੋਖਇੱਛ

ਯੋਕਟੈਨੀ ਜਮਜਾਲਸਾ ॥ ਤਾ ਛਿਨ ਸਮਿਤ ਪਾਨ ਧਾਰਿ ਕੈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਊਹਾਪੋਹ ਗੁਰੁ ਪੈ ਸੁ ਬੋਲੈ ਦੀਨ ਬਾਲਸਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਨਿਕੇਤ ਵਾਕ ਤਤ੍ਵਮਸੀ ਆਦਿ ਕੈ ਕੈ ਕਰੈ ਉਪਦੇਸ ਜਾਂਤੇ ਹੋਵੈ ਜੀਵ ਖਾਲਸਾ ॥ ੨੧ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਯਾਮੈ ਉਦਿ ਕਾ ਉਕਾਰ ਅਧਿਕ ਤੇ ਹੀਨ ਲਘੁ ਉਚਾਰਕੇ ਲਘੁ ਹੀ ਰਾਖਨੇ ॥ ਔਰ ਦੁੱਖਕਾ ਦਕਾਰ ਵਿਸਰਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਨਰਭਾਖਾ ਕੇ ਆਚਾਰਯੋਂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਾਂ ਅਧਿਕੀ ਹੂਏ ਤੇਂ ਦੀਰਘ ਹੈ ਔਰ ਸ੍ਰਧਾ ਕੇ ਯੁਤ ਕੇ ਸਕਾਰ ਕੌ ਦੀਰਘਤ੍ਵ ਹੈ ਬਡੇ ਧਕਾਰ ਕੇ ਹੇਤੂ ਤੇ ਇਹਾਂ ਨਰ ਭਾਖਾ ਮੈ ਅਧਿਕ ਵਾਰੋ ਹੈ ॥ ਔਰ ਇਛ ਛਕਾਰ ਭੀ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਹਮ ਨੇ ਲਘੁ ਲਿਖ੍ਯੋ ਹੈ ਲਘੁ ਹੀ ਰਾਖਨੋ ॥ ਅਥ
੫੪ ਲਘੁ ਸੱਤਰ ਗੁਰੁ ਔਰ ਚੌਰੰਜਾ ਲਘੁ ਵਰਨੀ ਨਿਯਮ
੧੫ ੧੨ ਅਨਿਯਮੀ ਤਾਪਨ ਨਾਮਾ ਕਬਿੱਤ ॥ ਸ੍ਰਵਨਮਨਨ
੧੫ ੧੨ ਕੈ ਕੈ ਲਗ੍ਯੋ ਜੋ ਨਿੱਧ੍ਯਾਸਨ ਮੈ ਜੀਤੇ ਲੈ ਵਿਖੇਪ
ਜੋੜ ੫੪ ਆਦਿ ਹੋਤ ਭਯੋ ਨਿਰਾਲਸਾ ॥ ਪ੍ਰਤਿਕ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ
ਜਾਗ੍ਯੋ ਤਮਜਾਂ ਤ੍ਰਿਮਾਨੀ ਭਾਗ੍ਯੋ ਪੂਰਨ ਪਛਾਨ੍ਯੋ
ਸਾਤੋਲੋਕ ਮੈ ਪਤਾਲਸਾ ॥ ਖਟ ਹੂੰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸੌ ਪ੍ਰਮਾਨ
ਕੈ ਸੁ ਨੀਕੇ ਜਿਨਿ ਕੀਨੋਦ੍ਰਿੜ ਗ੍ਯਾਨ ਆਨ ਤ੍ਯਾਗੀ
ਪੁੰਜ ਲਾਲਸਾ ॥ ਅੰਨਮਯ ਕੋਸਹੂੰ ਤੇ ਆਦ ਪਾਂਚੇ ਜੇ
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯਾਤੇ ਨਿਜ ਖੁਲ੍ਯੋ ਮਾਨ੍ਯੋ ਤਾਕੋ ਨਾਮ
ਖਾਲਸਾ ॥ ੨੨ ॥ ਵਾਰਤਾ ॥ ਯਾ ਮੈ ਲਗ੍ਯੋ ਕੋ ਲ-
ਕਾਰ ਹਮਾਰੋ ਲਿਖ੍ਯੋ ਲਘੁ ਰਾਖਨੋ ॥ ਔਰ ਨਿੱਧ੍ਯਾ
ਸਨ ਕੋ ਇਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਮ ਨਕਾਰ ਅਧਕੀ ਦੀਰਘ
ਮਾਨਨੋ ॥ ਔਰ ਵਿਖੇਪ ਕਾ ਵਕਾਰ ਲਘੁ ਮਾਨਨੋ ॥
ਔਰ ਭਯੋ ਸਬਦ ਕਾ ਭਕਾਰ ਯਕਾਰ ਹੈ ਤੇਯੁਤਕਾ
ਪਰੰਤੁ ਪੂਰਬਲੇ ਤਕਾਰ ਕੌ ਦੀਰਘ ਨਹੀਂ ਕਰ੍ਯੋ ॥
ਅਥ ਚੌਹਠ ਗੁਰੂ ਸਾਠ ਲਘੁ ਵਰਣੀ ਅਨਿਯਮੀ
੬੦ ਲਘੁ ਉਦੋਤ ਨਾਮਾ ਕਵਿੱਤ॥ਔਨ੍ਹੈ ਵ੍ਯਤਿਰੇਕ ਜੋ ਚਤੁਰ
੧੫ ੧੫ ਧਾ ਚਤੁਰ ਭਾਖੈ ਪ੍ਰਾਗ ਭਾਵ ਆਦਿ ਤਥਾ ਦ੍ਰਹਮ
੧੭ ੧੩ ਮਾਯਾਜਾਲਸਾ॥ਭੂਮਿਕਾ ਕੇਭੇਦਤੁਰੀਤਜੋਸਾਧਿਹੂੰ
ਜੋੜ ੬੦ ਕਲੇਸ ਚਿਦਾਭਾਸ ਔ ਕੂਟਸਥਅਲਪਬਿਸਾਲਸਾ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

॥ ਅੱਜਧਾ ਰੋਪਅਪਵਾਦ ਸ੍ਰਗਤਾਦਿ ਦੇਸਬਿਧਿਔ ਨ
ਖੇਧ ਜੀਵਨ ਮੋਖਾਦਿ ਕੈ ਅਕਾਲਸਾ ॥ ਪਾਂਚੋ ਬ੍ਰਿਤਿ
ਚੂਰ ਕੈ ਕੈ ਸਚਿਦ ਅਨੰਦ ਸੁੱਧ ਸ੍ਰਸੰਬੇਦਰੂਪ ਲਖ
ਜੋਤਾਕੋਨਾਮਖਾਲਸਾ ॥ ੨੩ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਯਾਮੈਕੂਟ
ਸਭ ਕੇ ਦੂੱਤ੍ਰ ਸਕਾਰ ਥਕਾਰਨੇ ਪੂਰਬਲੇ ਟਕਾਰ ਕੌਂ
ਦੀਰਘ ਕਰਜੋ ਹੈ ॥ ਔਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਬਦਕਾ ਧੁਤਕਾ
ਬਕਾਰ ਦੀਰਘ ਰਾਖਜੋ ਮਾਨਨੋ ॥ ਅਬ ਭਵ ਸਾਗਰ
ਕੋ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕੀ ਬਤੀਸਾ ਕਬਿੱਤ੍ਰ ॥ ਜਾਕੇ ਬੀਚ
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਗ ਆਗ ਮਾਰੈ ਜਾਰੈ ਲੋਭ ਮੋਹ
ਹੰਕ੍ਰਿਤ ਜੋ ਮੱਛ ਕੱਛ ਨੱਕ੍ਰ ਲੇਤ ॥ ਬਿਖੈ ਬਿਖ ਕੋ
ਅਗਾਰ ਚਰਾਚਰ ਬਾਸ ਜਾਮੈ ਵਾਸਨਾ ਕੇ ਅੰਭੁ ਅਤਿ
ਉਰ੍ਰ ਝਿਝਕਾਰੇ ਦੇਤ॥ ਜਾਂਮੈਂ ਜੀਵ ਓਪਤਿਮਰਤ
ਹੈਂ ਅਨੰਤ ਸਦਾ ਦੀਸਤ ਅਥਾਹ ਮਹਾਂ ਪੈਯਤਨ
ਜਾਂਕੋ ਭੇਤੁ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਔ ਸੰਤਨਕੀ ਪਰਮ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਐਸੋ ਦੀਹ ਭਵ ਸਾਗਰ ਜੋ ਯਾਪੈ ਯਹ ਰਚਯੋ ਸੇਤੁ॥
੨੪ ॥ ਦੋਹਾ ਲਾਂਘਿ ਸੇਤੁ ਜਯੋਂ ਪਹੁਚਿ ਘਰ ਨਰ
ਵਿਸ੍ਰਾਮ ਸੁ ਪਾਇ ॥ ਤਯੋਂ ਸਰੂਪ ਵਿਸ੍ਰਾਮਨੀ
ਟੀਕਾ ਹੈ ਸੁਖ ਦਾਇ ॥੨੫॥ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਜਾਨ
ਬੋ ਯਹੀ ਨਿਜਿਸ੍ਰ ਮਹਾਨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮਤ ਬਿਨ ਵੇਦਾਂਤ
ਕੇ ਆਨ ਅਨਿਸ੍ਰ ਪਛਾਨ ॥੨੬॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਵਨ
ਅਖਰੀ ਬੀਰ ਲਿਖਯੋ ਪੁਨ ਹੋਰ ॥ ਆਵਨ ਆਏ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਮੈਂ ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥ ੨੭ ॥ ਦਿਪਤ ਦੀਪ ਬਿਨ ਹਤ ਨ ਤਮ ਬਿਨਾ ਨਾਵ ਨਹਿ ਪਾਰ ॥ ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਸਤਸੰਗਤ ਬਿਨਾ ਗਜਾਤ ਨ ਜਗਤ ਉਧਾਰ ॥ ੨੮ ॥ ਜਜੋਂ ਚਿਤਾਮਣਿ ਲੁਪਤ ਘਰਿ ਬੋਧਕ ਬਿਨਾ ਅਸੂਝ॥ਤਜੋਂ ਨਿਜਰੂਪ ਨਿਜਿਸ੍ਰਤੀਨਹਿ ਸੰਤਨ ਬਿਨ ਬੂਝ ॥ ੨੯ ॥ ਲੋਹੇ ਕੀ ਡਬਿਯਾ ਵਿਖੇ ਕਾਗਜ ਪਾਰਸ ਗੂਝ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰਿਦੇ ਅਭੇਦ ਬਿਨ ਤਜੋਂ ਨਹਿ ਆਤਮ ਬੂਝ ॥ ੩੦ ॥ ਜਯੋਂ ਰਾਜਾ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਮਾਨਤ ਆਨ । ਜੋ ਨਹਿ ਮਾਨੈਸੋਕੁਨਰ ਉਚਿਤ ਦੰਡ ਕੀ ਜਾਨ ॥ ੩੧ ॥ ਤਥਾ ਵੇਦ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥਨ ਪੈਜਾਨ ॥ ਯਾਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਧਰੇ ਸੁ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੩੨ ॥ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਕੀ ਤੁਕ॥ ਅਹਿਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰ ॥ ਅੰਨਜਰ ਅਨੰਦ ਜੀ ਕੀ ਤੁਕ ॥ ਵੇਦਾਂ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥ ਨਨੁ ॥ ਅਨੰਦ ਜੀ ਮੈਂ ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥ ਉਤਰ ॥ ਉਸੀ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ॥ ਚਿਤੁ ਜਿਨਕਾ ਹਿਰਿ ਲਇਆ ਮਾਇਆ ਬੋਲਨਿ ਪਏ ਰਵਾਣੀ ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਇਹੀ ਨਿਸਚੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਯਾ ਮੋਹਤ ਚਿਤ ਪਰਾਣੀਓਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਚੀ ਕਹੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ॥ ਜੋ ਧਨਾਢੋਂ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਕੀ ਪਰਸੰਨਤਾ ਹੇਤ ਬੋਲਨ ਕਹਿਯੇ ਉਚਰਤੇ ਹੈਂ
ਉਨਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕੇ ਰਉ ਪਰਵਾਹ ਮੈਂ ਪੜੇ ਹੂਏ
ਨਾਨਾ ਪਰਕਾਰ ਕੇ ਰਵ ਸਬਦਾਕੋਂ ॥ ਹੇ ਪ੍ਰਸਨੀ
ਹਮ ਪੂਛਤੇ ਹੈਂ ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਸਕੋ ਕਹਤਾ ਹੈਂ ॥
ਹੇ ਸਿਧਾਂਤੀ ਤੂੰ ਅਪਨਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪਹਿਲੇ ਕਹੁ ਜੋ ਤੂੰ
ਸਤਗੁਰੁ ਕਿਸਕੋਂ ਕਹਤਾ ਹੈਂ ॥ ਸਿਧਾਂਤੀ ਉਤਰ ॥
ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਜੀਕੀ ਤੁਕੈਂ ॥ ਸਲੋਕ ॥ ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ
ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸਕਾ ਨਾਉ ॥ ਤਿਸਕੈ
ਸੰਗਿ ਸਿਖੁ ਉਧਰੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥ਦੋਹਾ॥
ਤੀਨੋ ਕਾਲ ਅਬਾਧ ਵਿਭੁ ਜਿਨਿ ਲਖ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਸੋਇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸੁਖਮਨੀ ਜੀ ਓਤ ਪੋਤਿ
ਬਚਦੋਇ॥ ੩੩ ॥ਗਿਰਾਵੇਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨ ਹੋਰਜੁ
ਕੱਚੀ ਜਾਨ ॥ ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਯੁਤ ਹੋਇ ਜੋ ਸੁਧੀ
ਸੁ ਕਰਤ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੩੪ ॥ ਭਗਤਨ ਕੀ ਬਾਣੀ
ਵਿਖੇ ਅਰਥ ਅਭੇਦ ਪਛਾਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ
ਦੇਵ ਜੂ ਯਾਤੇ ਕਰੀ ਪ੍ਰਮਾਨ । ੩੫॥ ਅਰਥ ਮਿਲੈ
ਜਿਹ ਗਿਰਾਕੋ ਤਯਾਗ ਯੋਗ ਨਹਿ ਸੋਇ ॥ ਜੋ ਨ
ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸੋਂ ਤਯਾਗ ਯੋਗ ਸੋ ਹੋਇ ॥੩੬॥
ਵਾਰਤਕ ॥ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੇ ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪੰਚਪਦੇ ਕੀ
ਦ੍ਵੈ ਤੁਕੈਂ ॥ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਨਿਤ ਪੜਹਿ
ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਸਮਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਣੀ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸਦਾ ਸਚੁ ਹੈ ਜਿ ਨਾਮਿ ਰਹੇ ਲਿਵਲਾਇ॥ ਅਥ ਆਸਾ ਰਾਗ ਕੇ ਛੰਤ ਕੀਆਂ ਭਿੰਨਭਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ॥ ਗੁਰੁਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥ ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਏਕੋ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਚਲਾਏ ॥ ੨ ॥ ਅਥ ਨਟ ਕੀ ਅਸਟਪਦੀ ਕੀ ਤੁਕ ॥ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਇਨ ਤੁਕਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰਸਪਰ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰਿਕੇ ਅਭੇਦਤਾ ਸਿੱਧ ਹੂਈ ॥ ਇਸੀਤੇ ਦੋਹਾ॥ ਭੀਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਪਦ ਜੁ ਖਾਲਸੇ ਆਹਿ॥ ਤਾਕੋ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਿਯ ਭੀਤਰ ਕੋ ਲਖ ਯਾਹਿ ॥ ੩੭ ॥ ਜਿਨ ਕੀ ਹ੍ਵੈਗੀ ਲਘੁਮਤੀ ਭਾਖਹਿਗੇ ਲਘੁ ਗ੍ਰੰਥ ॥ ਸੂਝ ਪਰੈਗੀ ਤਬ ਸੁ ਜਬ ਲੈਹੈਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਥ ॥ ੩੮ ॥ ਯਥਾ ਚਾਰਯੁਗ ਕਹੇਤੇਂ ਬ੍ਰਲਤਵਰਣ ਹੈਂ ਚਾਰ ॥ ਦਜੇਸ ਪਹਿਰ ਘਟਿਕਾ ਗਿਨੇ ਕਠਨ ਪਰਤ ਸੁ ਵਿਚਾਰ ॥ ੩੯ ॥ ਤਥਾ ਮੂਲ ਕੇ ਕਬਿਤ ਹੈਂ ਚਾਰ ਉਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ॥ ਅਰਥ ਕਰਨ ਲਾਗੇ ਸੁਧੀ ਤਬ ਹ੍ਵੈਵਤ ਪ੍ਰਸਤਾਰ ॥ ੪੦ ॥ ਪ੍ਰਸਤਾਰ ਪਿੰਗਲ ਕੇ ਖੋੜਸ ਭੇਦੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਤੇ ਏਕ ਭੇਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ॥ ਦੋ: ॥ ਅਲਪ ਵਰਨ ਅਧਿਕੋ ਅਰਥ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ॥ ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਜੋ ਧਰਜੇ ਨ ਬਾਦਬਿਬਾਦ ॥ ੪੧ ॥ ਰਸ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਰਹੱਸਜ ਕੇ ਇਹਾਂ ਆਧੇ ਦੋਹਾ ॥ ਅਰਥ ਸੁਨਤਹੀ ਪਾਇਯੈ ਯਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੇ ਰੂਪ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਸਹੀ ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਭੂਖਨ ਇਵ ਯਾ ਕੰਠ ਧਰ ॥ ਕਾਰਜ ਤਾਕੋ ਹੋਇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਨਿ ਸੰਥਾ ਦ੍ਰਿੜੈ ॥ ੪੨ ॥ ਅਥ ਵੇਦ ਪਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਵਰਣਾਰਥ ਨਿਰੂਪਤੇ ॥ ਸਤਜ ਕਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ॥ ਉਪ ਕੋਸਲ ਨਾਮ ਸਿਖ ਕੋ ॥ ਅਗਨੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾ ਹੈ ਜਹਾਂ ॥ ਤਹਾਂ ਕੰ ਬ੍ਰਹਮ ਖੰ ਬ੍ਰਹਮੇਤਿ ॥ ਛਾਂਦੋਗਜ ਚਤੁਰਥ ਪ੍ਰਪਾਠਕਾ ਦਸਮ ਰਿਕਪਾਠਾਤ ॥ ਖੰ ਬ੍ਰਹਮ ਖੰ ਪੁਰਾਣਮਿਤਿ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰੰਨਜਕ ਸ਼ਪਤਮਾ ਧਜਾਜ ਪ੍ਰਥਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਠੱਚ ॥ ਖ ਸਬਦ ਸਜ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਚਕਤ੍ਰੰ ਨਿਸਚਤਿਜ ਖਾਲਸਾ । ਬਦਃ ਪ੍ਰਸਾਧਜਤੇ ॥ ਖੇ ਨਾਮਚਿਦਾਕਾਸੇ ॥ ਆਸਮੰਤਾਤ ॥ ਸਰਬਤੋਭਾਵੇਨ ॥ ਸਰਬੋਪਾਧਿ ਪਰਿਤਜਾਗੇਨ ॥ ਯਜੁਰ ਵੇਦਸਜ ਮਹਾਂ ਵਾਕਜਾਤ ॥ ਲਸਤੇਅਭੇਦੇਨ. ਪ੍ਰਕਾਸਤੇ ॥ ਇਤਿ ਖਾਲਸਃ ॥ ਲਸਕਾਂਤਉ ॥ ਲਸ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਕਾਸਾਰਥੇ ॥ ਕਰਤਰੀ ਕਰਤਾ ਵਿਖੇ ॥ ਪਚਾ ਦਜਚ ਇਸ ਕ੍ਰਿਦੰਤੀ ਸੂਤ੍ਰ ਕਰਿਕੇ ॥ ਸਪਤਮੀ ਸਉਡਜੈਰਿਤਿ ਸਪਤਮੀ ਯੋਗਵਿਭਾਗਾਤ ॥ ਇਸ ਸਮਾਸੀਯਸੂਤ੍ਰ ਯੋਗ ਵਿਭਾਗਤੇਂ ॥ ਸਮਾਸਃ ॥ ਸਪਤ ਮੀਤਤ ਪੁਰਖਸਮਾਸਃ ॥ ਇਤਿ ॥ਯਦਵਪਿਆਧਾਰਾ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਧੇਯਭਾਵੇ ਭੇਦ ਘਟਤਸੁਥਾਪਿ ॥ ਸਭਗਵਃਕਸਿਨ ਪ੍ਰਤਿਸਟਿਤਃ ਸ੍ਵੇ ਮਹਿਮ੍ਨੀਤਿ ਸ੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਜਾਤ॥ ਅਭੇਦੇਪਿਭੇਦੰ ਪਰਿਕਲਪਜਾਧਾਰਿਧੇਯ ਵਜਵਸਤ੍ਹਾ ਸੰਭਵਤੀਤਿਬੋਧਜੇ ॥ ਯਦਵਾ॥ਦੇਹਃਸਿਤ੍ਰਕਾਲੇਪਿ ਜਲ ਤਰੰਗ ਨਯਾਯੇਨ॥ ਮੁਖਜਤਯਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮੱਨਜੇ ਵਸਿਤਿ ਸੰਭਵਤੀਤਿਸਿਧਃਪ੍ਰਸਿੱਧਃ ॥ ੧ ॥ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਸਬਦ ਹਮਾਰਾ ਇਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਹਮਾਰੇ ਪਰਮ ਇਸ੍ਵਰੂਪ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਜਬ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟਾਨਾ ਚਾਹਜਾ ॥ ਤਬ ਉਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕਾ ਦੀਵਾਨ ਆਪ ਲਗਾਯਾ॥ ਜਬ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅਵਾਜ ਲੀਨੀ ਤਬ ਏਹ ਤੁਕ ਅਵਾਜ ਕੀ ਆਈ॥ ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹਿ ਜਾਨੀ॥ ਇਸੀ ਤੁਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਖਾਲਸਾ ਰਾਖਜੋ ਹੈ॥ ਯਾਹੀ ਤੇ ਹਮ ਭੀ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਕੇ ਵਜਾਖਜਾਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਹੇ ਬੁੱਧਿਮਾਨੋ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੋ॥ ਵਾਰਤਕ॥ ਨਨੁ॥ ਤੁਮਨੇ ਤੌ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸੂਚਨ ਕਰਾਈ ਹੈ ॥ ਔਰ ਹਮ ਨੇ ਤੁਮਾਰੇ ਧਰੇ ਵੇਦਾਂਤ ਕੇ ਅੱਛਰੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਹੇਤ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜੋ ਤੁਮਨੇ ਕਹਯੋ ਹੈ ਸਰੂਪ ਵਿਸ੍ਰਾਮਨੀ ਟੀਕਾ ਇਸ ਕੀ ਹੋਵੇ॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸੋ ਤੁਮਾਰੀ ਰਸਨਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਥਵਾ ਕਿਸੂ ਔਰ ਬੁੱਧਿ ਮਾਨ ਕੀ ਰਸਨਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਬ ਬਨੈਗੀ ਤਬ ਦੇਖਿਯੇ ਗੀ ॥ ਪਰੰਤੂ ਅਸਮਚਰਨੀ ਮਰਾਲ ਨਾਮਾ ਦੋਹਰ ਛੰਦ ਔਰ ਸਰਨਾਮਾ ਛਪਯ ਛੰਦ ਤੁਮਨੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ॥ ਸੋਹਮ ਕਜਾ ਜਾਨੈ ਕਜਾ ਹੈਂ ॥ ਤਾਂਤੇ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਮਾਤ੍ਰਕ ਛੰਦੋਂ ਕਾ ਔਰ ਸਬਿਧਰ ਨਾਮੇ ਮਨਹਰ ਛੰਦ ਕਾ ਕਿਛੁ ਤੋ ਸੰਖੇਪਤੇ ਭੇਦ ਕਹੋ ॥ ਸੁਨੋ ਸੁਕਵਿ ਸੂਰਤ ਕ੍ਰਿਤ ਪਿੰਗਲ ਕੇ ਦੋਹਾ ਸੋਰਠਾ ਫਿਰਿ ਤੀਨਦੋਹਰੇਉਤ੍ਰ ਰੂਪਲਿਖਤੇ ॥ ਦੋਹਾ॥ ਦ੍ਵੈ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਛੰਦ ਹੈਂ ਮੱਤ ਬ੍ਰਿੱਤ ਇਕ ਜਾਨ ॥ ਬਰਨ ਬ੍ਰਿਤ ਦੂਜੇ ਕਹਤ ਪਿੰਗਲ ਮਨਿ ਸੁਖ ਦਾਨ ॥ ੪੩ ॥ ਅਬਮਾਤ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤ ਵਰਨ ਬ੍ਰਿਤ ਲਛਨੀ ਸੋਰਠਾ॥ਮੱਤਾ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਨ ਵਰਣਗਿਨਤਿਨਹ ਹੋਇ ਜਿਂਹ ॥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤ ਸੁ ਜਾਨ ਬਰਨ ਬ੍ਰਿਤ ਜਿਹ ਬਰਨ ਮਿਤ ॥ ੪੪ ॥ ਦੋਹਾ ॥ ਮੱਤ ਬ੍ਰਿਤ ਸੋ ਚਾਰਿ ਬਿਧਿ ਮੱਤ ਛੰਦ ਉਪਛੰਦ ॥ ਅਸਮਚਰਨਿ ਦੰਡਕ ਸੁਨਹੁ ਅਬਤਿਹਬਿਧਿਸੁਖਕੰਦ ॥ ੪੫ ॥ ਚਤੁਰਵਿੰਸ ਮੱਤਾਹਿਲੌਮੱਤ ਛੰਦਜਿਯਜਾਨ॥ਇਨਤੇਅਧਿਕਸੁਛੰਦ ਜਹਿ ਮਤ ਉਪਛੰਦ ਬਖਾਨ ॥ ੪੬ ॥ ਚਰਨਨ ਮੱਤਨ ਏਕਸੀ ਅਸਮਚਰਤਨਿ ਉਰ ਆਨਿ ॥ ਦ੍ਵੈ ਛੰਦਨਮਿਲਿ ਛੰਦ ਜਹ ਮਤਾ ਦੰਡਕ ਜਾਨ ॥ ੪੭ ॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਵਾਰਤਕ ॥ ਇਨਕੇ ਉਦਾਹਰਨੋਂ ਮੇਂ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਰ ਛੰਦੋ
ਰੰ੍ਰਬਕਾਰੇ ਨੇ ਦੋਹਾਛੰਦਕੋਂ ਅਸਮਚਰਨੀਛੰਦੋਂ ਮੈ ਲਿਖਾ
ਹੈ ਚਰਨ ਨਾਮ ਧਤੀਕੋ ਭੀ ਹੈ॥ ਛੰਦਰਤਨਾਵਲੀ
ਮੈ ਭੀ ਹੈ॥ਸੋ ਇਸ ਦੋਹਾਛੰਦਕੇਤੇਈਸਭੇਦਹੈਂ ਛਬੀਸ
ਅੱਛਰੋਂ ਤੇ ਲੇਕਰ ਅਠਤਾਲੀ ਵਰਣੋਂ ਪਰਯੰਤ ॥
ਸਭਕਾ ਅਠਤਾਲੀ ਅਠਤਾਲੀ ਮਾਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਪਿੰਡ॥ ਉਨ
ਕੇ ਬੀਚਤੇਂਹੀ ਜਿਸਕੇ ਚੌਤੀਸ ਤੌ ਅਛਰ ਹੋਵੈਂ ਪਰੰਤੁ
ਇਨ ਚੌਤੀਸੌਂ ਕੇ ਬੀਚਤੇਂਹੀ ਬੀਸ ਲਘੁ ਅਰ ਚੌਦਸ
ਗੁਰੂ ਅਛਰ ਜੋ ਹੋਵੈ ਸੋ ਏਕ ਏਕ ਕਲੀਮੈਂ ਸਾਤਸਾਤ
ਗੁਰੁ ਵਰਣਹੋਵੈਂ ਜਿਸਮੈਂ ਸੋ ਮਰਾਲਨਾਮਾ ਦੋਹਾਸੁੱਧ॥
ਅਥਦੁਤਿਯ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤ੍ਰ ਰੂਪ ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ
ਕ੍ਰਿਤ ਪਿੰਗਲਕੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੰਡਕ ਲਛਨੀ ਦੋਃ ॥ ਆਨ-
ਜਾਤਿ ਕੇ ਛੰਦ ਜੋ ਮਿਲ ਵਰਤੈ ਖਗਰਾਜ ॥ ਮਾਤ੍ਰਾ
ਦੰਡਕ ਛੰਡ ਤਿਹ ਕਹੁ ਪਚਾਰ ਸੁਭ ਸਾਜ ॥ ੪੮ ॥
ਅੰਨਜ ਸੂਤਿ ਕ੍ਰਿਤ ਪਿੰਗਲਕੋ ਦੋਹਾ ॥ ਕਾਬਜ
ਉਲਾਲਾ ਮਿਲਤਹੋ ਛੱਪਯਛੰਦਬਖਾਨ॥ ਦੋਹਾ ਕਾਬਜ
ਮਿਲੈ ਜਹਾਂ ਤਹਿ ਕੰਡਲਿਯਾ ਜਾਨ ॥੪੯॥ ਵਾਰਤਕ
ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਰ ਛੰਦ ਰੰ੍ਰਬਕਾਰੋਂ ਨੇ ਛਪਯ ਛੰਦਕੋਂ ਮਾਤ੍ਰਾ
ਦੰਡਕਛੰਦੋਂ ਮੈ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਸੋਇਸਕੇਇਕਹਤ੍ਰ ਭੇਦਹੈਂ
ਬਿਆਸੀ ਅੱਛਰੋਂ ਤੇ ਲੇਕਰ ਏਕ ਸੌ ਬਵੰਜਾ ਵਰਣੋਂ
ਪਰਯੰਤ ਸਭਕਾਏਕਸੌਬਵੰਜਾ ਬਵੰਜਾਮਾਤ੍ਰਾਕਾਪਿੰਡ॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਉਨਕੇ ਬੀਰ ਤੇਂਹੀ ਜਿਸਕੇ ਏਕ ਸੌ ਸਤਾਰਾਂਤੌਅਛਰ ਹੋਵੈਂ ਇਨ੍ਹੋਂ ਏਕ ਸੌ ਸਤਾਰੋਂ ਕੇ ਬੀਰਤੇ ਬਿਆਸੀ ਤੌ ਲਘੁ ਔਰ ਪੈਂਤੀਸ ਗੁਰੂਜੋ ਹੋਵੈ ਤਾਮੈਂਪਾਂਚਕਲੀ ਮੇਂ ਤੌ ਖਟ ਖਟ ਗੁਰੂ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਜਿਸਕੀ ਏਕ ਤੁਕ ਮੈ ਪਾਂਚ ਗੁਰੂਹੋਵੈਂ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਪਿੰਗੁਲ ਕੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਸਰਨਾਮਾਛੱਪਯਛੰਦਸੁੱਧ ॥ ਪਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਯਤੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਬੰਟ ਕੇਧਰੇਹੂਏਹੋਵੈਂਤੌਅਤਿ ਸੁਧ ਅਥ ਤ੍ਰਿਤੀ ਵਰਣ ਛੰਦ ਪ੍ਰਸਨੋਤ੍ਰ ਰੂਪ ਛੰਦ ਮਾਲਾ ਕੋ ਦੋਹਾ ॥ ਏਕ ਵਰਣ ਕੌ ਪਦ ਪ੍ਰਗਟ ਛੱਬਿਸ ਲੌ ਮ ਤਿਵੰਤ ॥ ਤਦੁ ਪਰਿ ਕੇਸਵਰਾਯ ਕਹਿ ਦੰਡਕ ਛੰਦ ਅਨੰਤ ॥ ੫੦ ॥ ਔਰ ਭੀਦੋ : ॥ ਵਰਨ ਬ੍ਰਿੱਤ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਬੁਧਿ ਬਲ ਜਿਯ ਮੈ ਜਾਨ॥ਛੱਬਿਸ ਅੱਛਰ ਤੇ ਉਪਰ ਕੇਸਵ ਦੰਡਕ ਜਾਨ ॥ ੫੧ ॥ ਵਾਰਤਾ ॥ਇਸ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਹਰ ਛੰਦ ਕੀ ਭੀ ਦੰਡਕ ਸੰਗਜਾ ਹੈ॥ ਅੰਨਜਰ ਗਿਰਧਾਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਈਹਾਂ ਆਧੋ ਦੋਹਾ॥ ਉਪਛੰਦਨ ਮੈ ਇਕ ਕਹਤੇ ਵਰਣ ਵਰਣ ਬ੍ਰਿੱਤ ਮਨਹਰਣ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਇਸ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਹਰ ਛੰਦ ਕੀ ਉਪਸੰਗਜਾ ਭੀ ਹੈ ॥ ਔਰ ਜਹਾਂ ਇਤਜਾਦੀ ਸ੍ਰੇਸਟ ਛੰਦੋ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾਰੋਂ ਨੇ ਮਨਹਰ ਛੰਦ ਕੇ ਏਕ ਸੌ ਇਕੀਸ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤਹਾਂ ਸਭ ਕਾ ਏਕ ਸੌ ਚੌਬੀਸ ਚੌਬੀਸ ਵਰਣੋਂ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਕਾ ਪਿੰਡ ਚਰਨੰਤ ਗੁਰੂ ਜਰੂਰ । ਇਨ ਏਕ ਸੌ ਚੌ-
ਬੀਸ ਵਰਣੋਂ ਕੇਬੀਚ ਤੇ ਹੀ ਜਿਸਮੈ ਇਕਾਹਠ ਲਘੁ
ਔਰ ਤੇਹਠ ਗੁਰੂ ਹੋਵੈਂ ਪਰੰਤੁ ਆਦਿ ਕੇਤੀਨ ਚਰਨੋਂ
ਮੈਂ ਸੋਰਹ ਸੋਰਹ ਗੁਰ ਔਰ ਪੰਦ੍ਰਹ ਪੰਦ੍ਰਹਲਘੁ ਔਰ
ਅੰਤ ਕੇ ਚਰਨ ਮੈ ਪੰਦ੍ਰਹ ਗੁਰੂ ਔਰ ਸੋਰਹ
ਲਘੁ ਜਿਸ ਮੈ ਹੋਵੈਂ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਸਸਿਧਰ ਨਾਮਾ
ਮਨਹਰਛੰਦ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਜੇ ਅੰਤ ਕੇ ਤੀ
ਨ ਚਰਨੋਂ ਮੈਂ ਖੋੜਸ ਗੁਰੁ ਹੋਵੈਂ ਅਤੇ ਆਦਿ ਕੇ
ਚਰਨ ਮੈਂ ਪੰਚ ਦਸ ਗੁਰੂ ਹੋਵੈਂ ਤੌ ਭੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ
ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਸਸਿਧਰ ਹੀ ਹੈ । ਕੇਵਲ
ਪ੍ਰਕਾਰਾਂਤ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ਭੇਦ ਹੈ । ਜੌ ਇਕਾਹਠ ਲਘੁ ਔਰ
ਤ੍ਰੇਹਠ ਗੁਰੂ ਚਾਰੋਂ ਚਰਨੋਂ ਮੈਂ ਅਧਿਕ ਨਯੂਨ ਇ-
ਤਯਾਦੀ ਰੀਤਿ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੈਂ ਤੌ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਬਿੱਤ ਭੇਦ
ਯੰਤ੍ਰੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰੂੜ੍ਹੀ ਨਾਮ ਤੌ ਸਸਿਧਰ ਹੀ
ਰਹੇ ਪਰੰਤੁ ਸਿਥਲ ਮ੍ਰਿਯਾਦਾਹੈ ਅਨਿਯਮੀ ਸੰਗਯਾ
ਹੈ । ਕਬਿੱਤ ਭੇਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੰਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਕਬਿੱਤ
ਨਾਮਨ ਮੈਂ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਯਾਤੇ ਨਿਜ ਮਤ
ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ ਸੋਧ ਕੇ ਲਿਖਯੋ ਹੈ ॥ ਪੂਰਬਲੇ ਲਿ-
ਖਯੋ ਸੁਧ ਗਿਨ ਲੀਜੋ ਸੁਕਵੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕੀ ਭੀ
ਚੂਕ ਨਿਕਾਸ ਦੀਜੌ ॥ ਇਤੀ ॥ ਪੂਰਬ ਜੋ ਕਹੇ ਥੇ
ਨਿਯਮੀ ਆਦਿਕ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਸੋ ਅਬ ਸੰਖੇਪ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸੋਂ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਦਿਖਾਰ ॥ ਆਦਿ ਮੈਂ ਇਨਕੇ ਲੱਛਨ ਸਮੂਚੇ ਹਮ ਹੈਂ ਕੀਨੇ ॥ ਯਾਤੇ ਕੇਵਲ ਉਦਾਹਰਨ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ਦਿਖਾਇ ਦੀਨੇ ॥ ਚਾਲੀ ਲਘੁ ਵਰਣ ਤੇ ਚੌਰਾਸੀ ਗੁਰੂ ਵਰਣ ਜਿਸਮੈਂ ਹੋਹਿ ਉਸ ਕਬਿੱਤ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰੁਨੀ ਹੋਵੈ ਹੈ ਵਰਨੋਂ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਜਿਸਮੈਂ ਹੋਵੈ ਸੋ ਵਰਨੀ। ਅਬ ਆਗੇ ਕੇ ਉਦਾਹਰਨੀ ਕਬਿੱਤ ਕੀ ਏਕ ਏਕ ਵਰਨੀ ਮੈਂ ਦਸ ਦਸ ਤਗਣਨਗਣ ਆਵੈਂਗੇ ਏਕ ਜਰੂਰੀ ਗੁਰੂ ਊਪਰਭੀ ਇਸ ਰੀਤਿ ਯਾਤੇ ਨਿਯਮੀ ਤਰਨੀ ਨਾਮਾ ਕਵਿੱਤੁ॥ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਜਾਪੈ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਨੈਕੀ ਸੁਧੀ ਪ੍ਰੇਮ ਆਵੈ ਰਿਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੈਂ ਤਿਨੈ ਭਾਲ ਕੇ ॥ ਮਿੱਥਜਾ ਜਿਤੀ ਦ੍ਰਿਸ ਦੀਸੈ ਇਹੀ ਜਾਨ ਲੇਵੈਂ ਤਬੈ ਰਾਗ ਤਜਾਰੈਂ ਤਥਾ ਦ੍ਵੈਖ ਜਾਨੈ ਚਲੈ ਨਾਲਕੇ ॥ਢੂੰਢੈਂ ਗੁਰੂ ਰੀਤਿ ਪੂਰੇ ਯਥਾ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕਰੈਂ ਪਾਇ ਤਾਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਚ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਨੇ ਮਾਲਕੇ ॥ ਸਾਧੂ ਵਿਖੇ ਜਾਹਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਹੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸੁ ਸਾਰੀ ਗਤੀ ਲਾਭ ਐਸੋ ਤਿਨੈ ਹ੍ਵੈ ਜੁ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੁਧਾਤਾਲ ਕੇ ॥ ੫੨ ॥ ਅਬ ਦੂਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਂ ਚਾਲੀਸ ਲਘੂਨ ਕੋ ਬਾਟਬੋ ॥ ਅਬ ਆਗੇ ਕੇ ਕਬਿੱਤ ਕੀ ਏਕ ਏਕ ਵਰਣੀ ਮੈ ਦਸ ਦਸ ਯਗਨਗਣ ਆਵੈਂਗੇ ਏਕ ਜਰੂਰੀ ਗੁਰੂ ਊਪਰ ਭੀ ਇਸ ਰੀਤਿ ਭੀ ਪੁਨ ਲਿਖਤੇ ਨਿਯਮੀ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਤਰਨੀ ਨਾਮਾ ਕਵਿੱਤ ॥ ਚਲੋ ਆਜ ਵੇਲਾ ਇਹੀ ਸਾਧ ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ ਹੋਂਹਿ ਊਹਾਂ ਬਡੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੈਕੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਗਾਵੇ ਜੀ ॥ ਕਰੇ ਧਾਰ ਪੰਖਾ ਸਮੇ ਰੀਤਿ ਸੇਤੀ ਤਿਸੈ ਫੇਰਿ ਚਾਂਪੀ ਕਰੋ ਨੀਰ ਮੀਠੇ ਧਰੋ ਚੀਤਿ ਭਾਵੇ ਜੀ ॥ਮੁਖੋਂ ਵੈ ਜੁ ਭਾਖੈਂ ਕਛੂ ਆਪਨੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ ਤਾਹੀ ਸਮੇਂ ਸੀਘ੍ਰ ਕੀਜੈ ਬਡੋ ਲਾਭ ਪਾਵੇ ਜੀ॥ਸਮਾ ਏਹ ਜੈਹੈ ਜਬੈ ਫੇਰ ਨੈਹੈ ਕਛੂ ਹਾਥ ਕੈ ਕੈ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਐਕੈ ਸੁਧਾਤਾਲ ਨ੍ਹਾਵੋ ਜੀ ॥ ੫੩ ਇਤਿਨਿਯਮੀ॥ਅਥ ਨਿਯਮਾਨਿਯਮੀ॥ ਪਹਿਠ ਲਘੁ ਅੰਕ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਗੁਰੂ ਵਰਣ ਜਿਸ ਮੈ ਹੋਹਿ ਉਸ ਕਬਿੱਤ ਕਾਨਾਮ ਪ੍ਰਾਚੀਨੋਂ ਕੀ ਰੀਤਯਾਨੁਸਾਰ ਜੋਤਿ ਕਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਅਬ ਆਗੇ ਕੇ ਦ੍ਵੈ ਉਦਾਹਰਨੀ ਕਵਿਤੋਂ ਕੀ ਆਦਿਕੀ ਤੀਨ ਤੀਨ ਤੁਕੋਂ ਮੈ ਸੋਰਹਿ ਸੋਰਹਿ ਲਘੁ ਔਰ ਪੰਦ੍ਰਹਿ ਪੰਦ੍ਰਹਿ ਗੁਰੂ ਹੋਹਿੰਗੇ ਆਗੇਅੰਤ ਕੀ ਏਕਏਕ ਮੈ ਸਤਾਰਹਿਸਤਾਰਹਿ ਲਘੁ ਔਰ ਚੌਦਸ ਚੌਦਸ ਗੁਰੂ ਹੋਹਿੰਗੇ । ਯਹ ਤੌ ਨੇਮ ਕਹਯੋ ॥ ਔਰ ਪੂਰਬਲੇ ਤਰਨੀ ਨਾਮੇ ਕਬਿੱਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਨੋਂਵਤ ਆਗੇ ਕੇ ਚਰਨੋਂ ਮੈਂ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਸੋਂ ਲਘੁ ਦੀਰਘੋਂ ਕੇਰਾਖਬੇ ਕੋ ਨੇਮ ਨਹੀ ਹੋਇ-ਗੋ। ਯਾਂਤੇ ਨਿਯਮਾਨਿਯਮੀ ॥ ਦ੍ਵੈ ਜੋਤਿਕਰ ਨਾਮੇ ਸਿੰਘਾਵਿਲੋਕਨੀ ਲਿਖਯਤੇ॥ ਕਵਿਤ॥ ਸਰਕਾਨ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਂਨ ਖੈਂਚ ਕੈ ਚਲਾਵੈਂ ਜਬ ਏਧੈ ਰਿ੍ ਏੱਛ
੬੫ ਲਘੁ ਲੱਛ ਛੂਟਜੋ ਦੇਤ ਬਰਕਾ॥ਬਰਕਾ ਔ ਸ੍ਰਾਪ ਕਾਨ
੧੬ ੧੬ ਫਲਾਫਲ ਮਿਟੈ ਯਥਾ ਬਿਨਾ ਏਗ ਦੀਨੇ ਰਿਦੇ
੧੬ ੧੭ ਜਾਨਹਿ ਸੁਘਰ ਕਾ॥ਘਰ ਕਾ ਜੋ ਬਿੱਤ ਲਖੇ ਚਿੱਤ
ਜੋੜ ੬੫ ਦੈਨਿਹਾਲਸਿੰਘਦੇਤਹੈਅਵੱਸਜ ਮੋਦਭੋਗਜੇਨਿਕਰ
ਕਾ । ਕਰਕਾ ਜਜੋਂ ਸੀਖਜੋ ਗੁਨ ਪਾਂਚੋ ਫਲ ਦੇਵੈਂ
ਤਥਾ ਸੁਖਫਲ ਦੇਤ ਹੈ ਸਨਾਨ ਸੁਧਾਸਰ ਕਾ ॥ ੫੪
੬੫ ਲਘੁ ਕਵਿੱਤੂ ॥ ਸਰ ਕਾਲਬਲੀ ਕੋ ਨਲਾਗਤ ਹੈ ਤਾਕੇ
੧੬ ੧੬ ਘਟ ਉਰ ਤੇ ਨਿਕਾਸਜੋ ਜਿਨੈ ਭੇਦਜੋਦੂਸਰਕਾ ।
੧੬ ੧੭ ਸਰਕਾਹੂ ਕਾਹਿਕਹੇ ਸੁਧੀ ਕਹੋ ਤਾਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਨਜੋ
ਜੋੜ ੬੫ ਜਗ ਰੂਪ ਜਿਹਛੀਨ ਜਜੋਂ ਸਿਸਰ ਕਾ॥ਸਰਕਾ ਸੁ
ਰਹੈ ਨੀਕੇ ਪੰਥ ਮੈ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਨਜਾਰੇ ਜਗ ਮੈ
ਜਜੋਂ ਬਿਖਮਨੀ ਮੈ ਅਸਰਕਾ॥ਸਰਕਾਰਸੋਈ ਸਾਚੀ
ਪ੍ਰੀਤਿਯੁਤ ਕਰਜੋਜਿਨਿ ਸੰਤਨਕੋ ਸੰਗੁ ਔ ਸਨਾਨ
ਸੁਧਾਸਰਕਾ ॥੫੫॥ਨਿਯਮਾ ਨਿਯਮੀ ਇਤਿ ॥ ਅਬ
ਅਨਿਯਮੀ ਨਿਰੂਪਜਤੇ ॥ ਸਤਾਹਠ ਲਘੁ ਵਰਣ
ਅਤੇ ਸਤਵੰਜਾ ਗੁਰੁ ਵਰਣ ਜਿਸਮੈ ਹੋਹਿ ਉਸ
ਕਬਿੱਤ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਚੀਨੋਂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ
ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਹੋਵੈ ਹੈ ॥ ਅਬ ਆਗੇ ਕੇ ਉਦਾਹਰਨੀ ਦ੍ਵੈ
ਕਬਿੱਤੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲੱਛਨਾਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾ
ਕਰ ਹੀ ਹੋਇਗੇ ਪਰੰਤੁ ਕਿਸੂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਲਘੁ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਦੀਰਘੋਂ ਕਾ ਬਾਟ ਕੇ ਵਰਨੀਓਂ ਮੈ ਰਾਖਨੇ ਨਹੀ
ਹੋਇਗੇ । ਯਾਤੇ ਅਨਿਯਮੀ ਦ੍ਵੈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਮੇ
੬੭ ਲਘੁ ਕਬਿੱਤੁ ॥ਦੇਵਨ ਮੈ ਦੇਵਰਾਜ ਅਸ੍ਵਨ ਮੈ ਸਿਧ-
੧੭ ੧੫ ਬਾਜ ਹੈ ਭਿਨ ਮੈ ਸ੍ਵੇਤਸਾਜ ਸੋਭਤ ਸੁਬਰ ਹੈ ॥
੧੬ ੧੯ ਸਿੱਧਨ ਮੈ ਜੈਸੇ ਲੱਛ ਪੱਛਨ ਮੈ ਰਾਟਪੱਛਜੱਛਨ
ਜੋੜ ੬੭ ਮੈ ਧਨੁ ਜੱਛ ਤੈਸੇ ਸਖਾ ਹਰ ਹੈ॥ ਬੇਦਨਮੈ ਸਾਂਮ
ਜਾਨ ਤੇਜਨ ਮੈ ਤੇਜਭਾਨ ਗੋਪਨ ਮੈ ਕਾਨ੍ਹ ਜੈਸੇ
ਸੁੰਦਰ ਸੁਘਰ ਹੈ । ਸਸਿਜ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਰੂਪ ਸੋਭਿਤ
ਮਹਾਂ ਅਨੂਪ ਤੈਸੇ ਸਭ ਤੀਰਥ ਮੈ ਭੂਪ ਸੁਧਾਸਰ ਹੈ
॥ ਪ੬ ॥ ਕਬਿੱਤ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੂ ਕਲਿੱਤ੍ਰ ਸੁ ਬਚਿੱਤ੍ਰ
ਰਸ ਰੰਗ ਚਾਵ ਆਨਦ ਸੋਂ ਭਾਵ ਸੁਖ ਕੰਦ ਸੋਂ
ਬਿਤਾਇ ਹੈਂ ॥ ਧਨ ਹੂੰ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧਿ ਸਿੱਧਿ ਠਾਂਢੀ ਕਰ
ਲਘੁ ੧੯ ਜੋਰੇ ਦ੍ਵਾਰ ਉੱਜਲ ਸੁਜਸੁ ਤਾਸ ਤੀਨ ਲੋਕ
੧੫ ੧੩ ਗਾਇ ਹੈਂ ॥ ਚਾਰ ਹੂੰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੋਖ ਪੋਖਤ ਸੰਤੋਖ
੨੦ ਜੋੜ ੬੭ ਯੁਤ ਜੋਈ ਜੋਈ ਇੱਛ ਸੋਈ ਸੋਈ ਫਲ ਪਾਇਹੈਂ
ਮਨਬਚਕ੍ਰਮਜਾਨਪ੍ਰੀਤਿ ਰੀਤਿਚੀਤਿ ਆਨਸਸਿ
ਜ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਜੇਊ ਸੁਧਾਸਰ ਨ੍ਹਾਇਹੈਂ॥ਪ੭॥ਵਾਰਤਕ
ਯਾਮੈ ਆਨਦ ਕਾ ਨਕਾਰ ਲਘੁ ਹੈ ਅਨਿਯਮੀ
ਇਤੀ ॥ ਅਬ ਛੰਦੋਭੰਗ ਨਿਰੂਪਜਤੇ ॥ ਕਾਹੂ ਕੇ
ਇਕਤੀਸੇ ਹੀ ਕਬਿਤ ਕੀ ਤੁਕ ॥ ਕੈਸੇ ਸੁਧਾਸਰ
ਜਾ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ਜਾਂ ਮਧਿ ਅਨੈਯਨ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਕੇ ਕਲਮਲ ਮਲੇ ਗਏ ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਅੰਤ ਕੇ ਸਾਤੇ ਕੇ ਅਸਤ੍ਰਲ ਮੈ ਆਠ ਹੈਂ । ਏਕ ਵਰਣ ਵਧੀਕ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਛੰਦੋਭੰਗ ਹੈ ॥ ਅੱਨਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਬ ਕੀ ਚਾਂਦਨੀ ਕੇ ਵਰਨਨ ਕੀ ਕਾਹੂ ਕੇ ਇਕ-ਤੀਸੇ ਕਬਿੱਤ ਕੀ ਤੁਕ ॥ ਝੀਨੀ ਝੀਨੀ ਝਾਲਰ ਝਰੋਖਾਦਾਰ ਝੂਲਤ ਹੈ ਝਮਕ ਝਲਾਕ ਝਾਂਈ ਝਿਲ ਮਿਲ਼ ਬਨੀ ਰਹੈ ॥ ਇਸ ਵਰਨੀ ਕੇ ਭੀ ਅੰਤ ਕੇ ਸਾਤੇ ਕੇ ਅਸਤ੍ਰਲ ਮੈ ਆਠ ਹੀ ਹੈਂ ਏਕ ਵਰਣ ਵਧੀਕ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਛੰਦੋਭੰਗ ਹੈ ॥ ਬਣਾਵਣੇ ਮੈਂ ਜੇ ਨਜੂਨ ਵਰਨਹੋਵੈਤਉ ਭੀ ਛੰਦੋਭੰਗ॥ਅਬ ਗੁਲਾਲਕੇ ਉਡਨੇ ਪੈ ਕਾਹੂਕੇ ਇਕਤੀਸੇ ਹੀ ਕਬਿਤ ਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਕ॥ਛਿਤ ਪੈਛਾਤ ਪੈ ਛਜਾ ਪੈ ਛੈਲ ਛੈਰਨ ਪੈ ਛਤ੍ਰ ਪੈ ਛਪੈਯਨ ਛਪਾ ਕਰ ਲੌ ਛ੍ਵੈ ਰਹਜੋ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਯਾਕੇ ਆਦਿ ਯਤ ਕੇ ਸੋਰਹ ਵਰਣ ਚਾਹੀਤੇ ਥੇ ਸੋ ਪੰਦ੍ਰਹ ਹੈਂ।ਯਦਪਿ ਪਾਠ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਭੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ। ਪਰੰਤੂ ਤੌ ਭੀ ਨਜੂਨ ਵਰਣੀ ਚਰਣ ਹੈ। ਔਰ ਦੂਜੇ ਇਸੀ ਮੈ ਛੈਲ ਛੈਰਨ ਪੈ ਕਹਿਯੇ ਸੁੰਦਰ ਬਾਲਕੋਂ ਪੈ ਇਹ ਅਰਥ ਭੀ ਨਹੀ ਬਨੈ ਹੈ। ਕਜੋਂ ਕਿ ਛੋਹਰ ਸਬਦ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਈਹਾਂ ਬੀਚ ਹਕਾਰ ਨਹੀਂ ਯਾਤੇ ਸਬਦ ਭੀ ਅਸੁੱਧ ਹੈ। ਐਸਾ ਐਸਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਾਖਣੇ ਚਾਹਿਯੇ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਵੀਸ੍ਵਰ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੇਫੀ ਰਕਾਰ ਕੌਂ ਅਥਵਾ ਕਿਸੂ ਔਰ ਸੰਸ-
ਕ੍ਰਿਤ ਰੀਤੀ ਕੇ ਵਰਣ ਕੌਂ ਉਸਤਾਦੀ ਤਰੀਕੇ ਕੇ
ਆਠੇ ਮੈ ਰਾਖੇ ਤੌ ਦੋਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੈ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਆਗੇ
ਕੇ ਕਵਿੱਤ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਤੀਜੀ ਤੁਕੋਂ ਮੈ ਚੌਦਹ
ਚੌਦਹ ਲਘੁ ਅਤੇ ਸਤ੍ਰਾਰਹ ਸਤ੍ਰਾਰਹ ਗੁਰੂ ਹੈਂਗੇ। ਤੇ
ਦੂਜੀ ਚੌਥੀ ਮੈ ਬਾਰਹ ੨ ਲਘੂ ਤੇ ਉਨੀ ਉਨੀ ਗੁਰੂ
। ਇਸ ਰੀਤਿ ਬਵੰਜਾ ਲਘੂ ਤੇ ਬਹੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਵਰਣੀ
ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਜੀ ਕੋ ਲਿਖਤੇ ਨਿਯਮਾਨਿਯਮੀ ਤਪਨ
੫੨ ਨਾਮਾ ਕਵਿੱਤੂ॥ ਹਾਸੀ ਗਈ ਭੂਲ ਜਮਦੂਤਨ
ਲਘੁ ੧੪ ਉਦਾਸੀ ਭਈ ਪਾਪ ਕੀ ਕਲਾਸੀ ਨਾਂ ਤਲਾਸੀ
੧੨ ੧੪ ਕਰੈਂ ਡਰਕੇ।ਸੱਤਜਕੀ ਅਟਾਸੀ ਜਹਾਂ ਧਰਮ ਕੀ
੧੨ ਜੋੜ ੫੨ ਘਟਾਸੀ ਦਾਨਪੁੰਨ ਕੀ ਛਟਾਸੀ ਸੋਕਨਾਸੀ ਦੀਨ
ਤਰਕੇ।ਗ੍ਵਾਲਕਵਿ ਖਾਸੀ ਧੁਨਿ ਬੇਦਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਮਹਾਂ
ਨਾਰੀ ਕਮਲਾ ਸੀ ਭਾਸੀ ਰੂਪ ਮੈਨ ਨਰਕੇ। ਕਾਸੀ
ਕੀ ਨ ਚਾਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹ੍ਵੈ ਮਵਾਸੀ ਭਏ ਦਾਸੀ
ਕਰਿ ਰਾਖੈਂ ਸੁਕ੍ਰਿ ਵਾਸੀ ਸੁਧਾਸਰਕੇ॥੫੮॥ਵਾਰਤਾ॥
ਯਾਮੈ ਧਰਮਕੀ ਘਟਾਸੀ ਕਾ ਰਕਾਰ ਏਕ ਤੌ ਰੇਫੀ ਹੈ
ਦੂਜੇ ਉਸਤਾਦੀ ਤਰੀਕੇ ਕੇ ਆਠੇ ਮੈ ਰਾਖ ਜੋ ਹੈ ਯਾ
ਤੇ ਦੋਖ ਨਹੀਂ। ਨਰ ਭਾਖਾ ਮੈ ਰੇਫੀ ਰਕਾਰ ਕੇ
ਊਪਰ ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ
ਨੈ ਪੂਰਬਲੇ ਧਕਾਰ ਕੌਂ ਦੀਰਘ ਕਰ ਜੋ ਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਮੂਕੂ ਸਬਦ ਕਾ ਤਕਾਰ ਈਹਾਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਊ ਅਗਜਾਤ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਮੈ ਇਸ ਤਕਾਰ ਕੋ ਕੋਊ ਭਿੰਨ ਭੀ ਲਿਖਦੇਵੇ ਤੌ ਭੀ ਸਜਾਨੇ ਕਵੀਸੂਰ ਸਵਾਰ ਲੇਵੈਂਗੇ।ਦੋਖ ਨਹੀਂ ਮਾਨੈਂਗੇ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸਤਾਦੀ ਤਰੀਕੇ ਕੇ ਆਠੇ ਮੈ ਰਾਖਜੋ ਹੂਓ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਔਰ ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਐਸੇ ਐਸੇ ਵਰਣ ਕੌ ਨਰ ਭਾਖਾ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਕਵੀਸੂਰ ਜਹਾਂ ਭਿੰ● ਭਿੰਨ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੌਂ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਤਹਾਂ ਭੀ ਦੋਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵੈ ਹੈ । ਯਾਹੀ ਪਰ ਛੰਦ ਰਤਨਾਵਲੀ ਰੂਪ ਦੀਪ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੂਪ ਟੂਕ ਮਾਤ੍ਰ ਲਿਖਤੇ। ਜਾਕੇ ਪਦਮਾਹਿ ਹੋਹਿ ਵਰਨ ਬਤੀਸਸਭ। ੧ ॥ ਕੀਜਿਯੇ ਵਰਨ ਜਹਾਂ ਖੋੜਸ ਬਨਾਇ ਕਰ॥ ੨ ਖੇਲੈਂ ਬਨ ਮਾਹਿ ਯੌਂ ਸੁਭਾਵੇ ਕਤਿ ਜਾਨੀਏ ॥੩ ॥ ਫਨਿ ਪੱਤਿ ਉਕੱਤਿ ਜੁਗੱਤਿ ਦਿਖਾਵਤ ॥ ੪ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਆਦਿਕੇ ਦ੍ਵੈ ਟੂਕੋਂ ਮੈ ਯੱਦਜਪਿ ਵਰਣ ਸਬਦ ਕੇ ਰਕਾਰ ਰੇਫੀ ਜਲ ਤੁੰਬਿਕਾ ਨਜਾਜਊਰ ਧਗਮਨੀ ਥੇ ਤੱਦਪਿ ਈਹਾਂ ਗਿਨਤੀ ਮੈ ਰਾਖਨੇ ਤੇ ਦੋਖ ਨਹੀਂ। ਕਜੋਂਕਿ ਉਸਤਾਦੀ ਤਰੀਕੇ ਕੇ ਆਠਜੋਂ ਮੈ ਰਾਖੇ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਤਦਾਨੰਤ੍ਰ ਅੰਤ ਕੇ ਦ੍ਵੈ ਟੂਕੋਂ ਮੈ ਯੱਦਪਿ ਉਕ੍ਤਿ ਸਬਦ ਕੇ ਕਕਾਰ ਤਕਾਰ ਏਕੱਤ੍ਰਯੁਤ ਕਾ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਥੇ ਤੱਦਪਿ ਈਹਾਂ ਭਿੰਨ ਰਾਖਏ ਮੈ ਦੋਖ ਨਹੀਂ। ਕਜੋਂਕਿ ਛੰਦ ਕੇ ਲੱਛਨ ਕੇ ਯਤੋਂ ਕੇ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਤਰੀਕੇ ਸਾਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰਾਖੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ॥ ਯਾਹੀ ਪੈ ਅਦਭੁਤ ਨਾਟਕ ਰਮਾਇਣ ਕੇ ਉਥਾਨਕਾ ਅਸ-ਥਲ ਕੀ ਤੁਕ ॥ ਕੀਟੀ ਔ ਬਿਰੰਚ ਲੌ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੰਚ ਪੂਰਿ ਰਹਯੋ ਉਕਤਿ ਯੁਕਤਿ ਕੈ ਕੈ ਮੁਕਤਿ ਬਤਾਯੋ ਹੈ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਯਾ ਮੈ ਉਕਤ ਯੁਕਤ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਕਕਾਰ ਤਕਾਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੈਂ। ਜੇ ਐਸੀ ਤਰਾਂ ਕੇ ਆਠੇ ਕੇ ਤਰੀਕੇ ਸੌਂ ਹੋਵੈ ਤੌ ਭਿੰਨ ਕਾ ਭੀ ਦੋਖ ਨਹੀਂ। ਪੂਰਬ ਜੋ ਕਹੇ ਥੇ ॥ ਨਿਯਮੀ ॥ ਨਿਯਮਾ ਨਿਯਮੀ ॥ ਅਨਿਯਮੀ ॥ ਹੀਨਲੱਛਨੀ ॥ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਸੌਂ ਦਿਖਾਇ ॥ ਇਤੀ ॥ ਅਥ ਛਪਯ ਛੰਦ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਨਾਨਕ ਆਦਿ ਬਹੁਰਿ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘਗੁਰ।
ਬੰਦਨ ਕੈ ਤਿਨ ਚਰਨ ਹਰਨ ਜੋ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿਤਾਪਉਰ
ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ ਤੀਰ ਸੁਖਦ ਬੁੰਗਾ ਸਹੀਦ ਬਰ ॥
ਗਯਾਨ ਪੰਥ ਕੀ ਰੀਤਿ ਪਰਮ ਜਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹ੍ਵੈ ਨਰ ॥ ਜਹ ਸ੍ਰੀ ਕਵਿ ਸਸਿਜ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਸੁਠ ਅਦ-ਭੁਤ ਰਾਮਾਯਨ ਕਰਯੋ। ਪੰਡਿਤ ਨਿਹਾਲ ਮ੍ਰਿਗਪਤਿ ਜਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਕੋ ਟੀਕਾ ਕਰਯੋ ॥ ੫੯ ॥ ਦੋਹਾ ॥
ਤਿਹ ਸਹੀਦ ਬੁੰਗੇ ਨਿਕਟ ਯਹ ਭਵਸਾਗਰ ਸੇਤੁ ॥
ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰਯੋ ਹੈ ਬਿਮਲ ਬੋਧਕੇ ਹੇਤੁ॥੬੦
ਜਪੁ ਟੀਕਾ ਸੁਰਗਿਰਾ ਮੈ ਜਿਨ ਕਿਯ ਵਿਮਲ ਮਹਾਨ। ਤਿਨ ਕੀ ਹਮਰੀ ਦੇਹ ਦ੍ਵੈ ਨਾਮ ਏਕ ਪਹਿ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਰਾਨ ॥ ੬੧ ॥ ਛਪਧ ਛੰਦ ॥ ਪਰਮ ਅਮਲ ਨਿਹ ਕੰਟ ਸਾਂਤਿ ਜਲ ਮਧਜ ਬਿਰਾਜੈਂ । ਗਜਾਨ ਭਾਨ ਕਰ ਖਿਰੇ ਸਦਾ ਸੁਖਮਾ ਕੈ ਛਾਜੈਂ । ਸੁਖਦ ਅਨੰਤ ਅਨੂਪ ਹੇਰਿ ਹਿਯਰੋ ਹੁਲਸਾਵੈ । ਮਹਾਮੋਦ ਜੋ ਹੋਇ ਸੁ ਤੌ ਅਬ ਲਿਖਯੋ ਨ ਜਾਵੈ । ਚਿਤ ਚੰਚਰੀਕ ਨਿਜ ਵਾਸਦੈ ਸਕਲ ਕੁਖੇਦ ਨਿਕੰਦਨਾ । ਗੁਰੁਲਾਲਸਿੰਘ ਪਦ ਕੰਜ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਬੰਦਨਾ॥ ੬੨ ॥ ਦੋਹਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਲਾਬ ਮ੍ਰਿਗਪਤਿ ਭਏ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥੇ ਸੰਤ । ਮੋਖ ਪੰਥ ਮੈਂ ਤਿਨਿ ਧਰੇ ਹਮ ਹਜਾਂ ਨਾਮ ਧਰੰਤ ॥ ੬੩ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਕੋਸ ਦਸ ਦੱਛਨ ਦਿਸ ਇਕ ਤਾਲ । ਸੈਣ ਸਰੋਵਰ ਤਾਹਿ ਢਿਗ ਸੋਹਲ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲ ॥ ੬੪ ॥ ਤ੍ਰਿਤੀ ਵਰਣ ਮੈਂ ਤਹਂ ਹੁਤੇ ਨਾਨਾ ਨਾਨੀ ਜਾਨ । ਸੁੱਖਾਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ ਕੀ ਰੂਪਾਂ ਘਰਨੀ ਮਾਨ ॥ ੬੫ ॥ ਵਾਰਤਾ ॥ ਜੋ ਅਸਲ ਆਦੀ ਜਿਮੀਦਾਰ ਹੈਂ ਸੋਈ ਤ੍ਰਿਤੀ ਵਰਨੀ ਵੈਸਜ ਹੈਂ ॥ ਗੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣੰ ॥ ਕ੍ਰਿਖੀ ਗੋਰੱਖਜ ਬਾਣਿੱਜਜੰ ਵੈਸਜ ਕਰਮ ਸੁਭਾਵਜੰ॥ਵਾਰਤਾ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਪਰੰਸਪਰਾ ਕ੍ਰਿਖੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤੱਬਜ ਹੈ ਤਿਨਕੌ ਗਊਅਨਿ ਕੋ ਰਾਖਨੋ ਨ੍ਰਿਯਤਨ ਹੈ॥ਜਿਨ ਕੇ ਗੋਧਨ ਕੋ ਰਾਖਨੋ ਨ੍ਰਿਯਤਨ ਹੈ ॥ ਤਿਨਕੇ ਧਨਕੀ ਬ੍ਰਿੱਧੀ ਅਯਤਨ ਹੈ । ਜਿਨਕੇ ਧਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਅਧਤਨ ਹੈ ਤਿਨਕੋਂ ਵਾਣਿੱਜ ਮੈਂ ਕਜਾ ਪ੍ਰਧਤਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੇਂ ਗੀਤਾ ਵਾਕ ਉਚਿਤ ਅਸਲ ਵੈਸਜ ਲੱਖਜਣ ਜਿਮੀਦਾਰੋਂ ਕਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋਥੇ॥ ਕਬਿੱਤੁ॥ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਭਾਗਜੋ ਬੈਲ ਸੰਭੁ ਕੋ ਸੁਪਾਛੇ ਪਰੇ ਖੀਝਿਕੈ ਉਖਾਰੀ ਜਟਾ ਜਾਟ ਨਿਕਸਾਖਜੋ ਹੈ। ਆਗਜਾ ਕਰੋ ਕੀਨੀ ਬੈਲ ਗਹਿਦੈ ਨ ਫੇਰ ਭਾਗੈ ਗਹਿ ਤਿਨਿ ਨਾਥ ਆਨਜੋ ਲੀਜੈ ਦੀਨ ਭਾਖਜੋ ਹੈ॥ ਸੰਭੁ ਕੈ ਮਹੀਪ ਕਹਜੋ ਖੇਤੀ ਊਰਧੋਰਮੋਦੈ ਤੌ ਕੀ ਮੂਲਫਲ ਜੌ ਪੈ ਅਧਾ ਅਭਿਲਾਖਜੋ ਹੈ। ਤੌ ਕੀ ਜਵਾ ਰਾਦਿ ਜੌ ਦੁਮਾਂਗੇ ਤੌ ਮਕਈ ਕਰੀ ਸੰਭੁ ਜਟ ਤੇਂ ਜੁ ਭਯੋ ਜਾਟ ਨਾਮ ਰਾਖਜੋ ਹੈ॥ ੬੬ ॥ ਵਾਰਤਕ॥ ਮਹੀਪ ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਮਹੀ ਕੀ ਮਾਲਕੀਯਤਿ ਵਿਰਸੇ ਕੋ ਭੀ ਜਾਨਨੋ॥ ਦੋਹਾ॥ ਪਰਮਸਾਲ ਸਤਸੰਗ ਮੈ ਜਿਨਕੇ ਪਰਮ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ। ਪੁਨ ਖਟਮਾਸੇ ਸੁਧਾਸਰ ਆਵਨ ਕੋ ਹੋ ਨੇਮ॥ ੬੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਹੀਦ ਬੂੰਗੇ ਨਿਕਟਿ ਅਪਣੇ ਬੂੰਗੇ ਆਇ॥ ਰਹਜੋ ਕਰੈਂ ਦਸਬੀਸ ਦਿਨ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਰੁਚਿ ਪਾਇ॥ ੬੮ ॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਪਰਮਸਾਲ ਪੁਨ ਜਾਇ ਠਾਕਰਦਵਾਲ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਣੈ ਮਨੁ ਲਾਇ ਗੁਰੁ ਭਾਵਨ ਤਿਨ੍ਹ ਮੈ ਕਰੀ ॥ ੬੯ ॥ਭਯੋ ਜੁ ਗਜਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ਜਾਗੀ ਰੁਚਿ ਗੁਰੁ ਭਕ੍ਤਿ ਮੈ। ਬੂੰਗੇ ਕਰਜੋ ਨਿਵਾਸ ਯਾਤੇ ਸਦਨਾਦਿਕ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸੁ ਤਜਿ ॥ ੭੦ ॥ ਵਾਰਤਕ॥ ਬੁੰਗਾ ਲਫਜ਼ ਪਾਰਸੀ ਬੋਸਤਾਂ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਬਾਬ ਮੈ ਹਾਤਮ ਕੀ ਹਿਕਾਯਤ ਬੀਰ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਮਤਨ ਕੀ ਮਾਤਾ ਮਹੀ ਪਤਿ ਕੌਂ ਸੰਤ ਪਛਾਨ। ਚਰਨਨ ਢਿਗ ਵਾਸਾ ਕਰਯੋ ਗੁਰੁਵਤ ਸ੍ਵਾਮੀ ਮਾਨ ॥ ੭੧ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਮਾਤਾ ਮਹੀ ਨਾਮ ਨਾਨੀ ਕੋ ॥ ਦੋਹਾ ॥ ਹਮਰੋ ਤਨ ਖਟ ਮਾਸ ਕੋ ਇਨ ਪਾਲਯੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਟ ਵਾਸ ਦੈ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਸੁ ਕੀਤਿ ॥ ੭੨ ॥ ਮੱਲ੍ਹਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਸਦਨ ਕੁਇਰਾਂ ਮਮ ਤਨ ਮਾਤ। ਇਨ ਪੁਨ ਅਤਿ ਗੁਰ ਚਰਨ ਮਮ ਨਮਸਕਾਰ ਪਰਭਾਤਿ ॥ ੭੩ ॥ ਸੰਤ ਖੁਸੀ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਇਹ ਰਚਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਰੁਚਿ ਧਾਰ। ਪਿਖਿ ਲਘੁ ਮਤਿ ਕਵਿ ਹਸਹਿੰਗੇ ਹਮਰੀ ਸਭਨ ਜੁਹਾਰ ॥ ੭੪ ॥ ਸੰਤ ਖੁਸੀ ਜਿਹਪਰ ਸੁ ਹ੍ਵੈ ਸੋ ਨਰ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ। ਔ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਸੁ ਸਿੰਘ ਲਖਿ ਰਾਖਯੋ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲ ॥ ੭੫ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਇਨ ਨਿਜ ਨਾਮ ਰੂਪ ਦ੍ਵੈ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਰੂਪ ਦ੍ਵੈ ਕਵਿੱਤ ਉਚਿਤ ਜਨਮ ਪਾਇ ਸੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇ ਆਯੋ ਜੋ ਸਰਨਿ ਦੇਖ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਉਰ ਉਪ-ਦੇਸ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਤੇ ਕਲੇਸ ਕਟੇ ਸੱਤ੍ਰ ਕਰ ਮਾਨਯੋਂ ਜਾਂ ਅਬਾਧ ਰੂਪ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ॥ ਵਯੋਂਮਵਤ ਪੂਰਨ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੌ ਲਖਯੋ ਏਕ ਹੋਤੇ ਅਨਹੋਤੋ ਜਾਮੈ ਜਾ-
ਗ੍ਰਤਾਦਿ ਜੋ ਜੰਜਾਲ। ਨਿਜ ਰੂਪ ਜਾਨਿ ਆਨ ਜਾਨ
ਬੋ ਨ ਰਹਯੋ ਜਿਸੇ ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿੱਤਯ ਜੋ ਸੁ ਤਾਕੋ
ਨਾਮ ਹੈ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧੬ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਉਚਿੱਤ
ਜਨਮ ਕਰਿ ਕੇ ਤ੍ਰਿਵਰਣੋਂ ਮੈਂ ਵੇਦ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਜਾਨਨੋ। ਔਰ ਸੁਧ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਿਕੇ ਚਤੁਸ੍ਰੈ
ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਜਾਨਨੋ। ਨਿਹਾਲਕੇ ਅਰਥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਤ
ਕ੍ਰਿੱਤਯੋ ਭਵਤੀ ਔਰ ਸੁਗਮੰ॥ ਅਬ ਸਿੰਘ ਕਵਿਤੁ॥
ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿਗੀ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ ਨਾਸੈ ਨਾਸ ਪੂਰਯੋ ਪੀਤ
ਮਤਨਕੋ ਬੋਧਬਰ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਸੁ ਬਾਂਕੋ ਹੈ। ਦਾਢੈਂ ਜੋ ਵਿ-
ਮਲ ਵਾਕ ਮੋਖਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ਪੰਜੇ ਪੁੱਛ ਜਾਂ ਪਤਿਸ੍ਤਾ ਸੋ
ਰਮੈਯਾ ਚਹੂੰ ਘਾਂਕੋ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਦੁਹੀ ਨਿਰੰਕ ਸਭ ਭਕ
ਮਹਾਂ ਵਾਕਨ ਕੀ ਰਿਪੁ ਗਨ ਆਧਿ ਬਯਾਧਿ ਡਰ
ਨਹੀ ਕਾਂਕੋ ਹੈ ॥ ਕੁੰਭੀ ਤਨ ਬਨੇ ਹਤ ਹੰਕ੍ਰਿਤ
ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਗ ਸਬਦਾਦਿ ਮਾਰੇ ਸਿੰਘ
ਨਾਮ ਤਾਂਕੋ ਹੈ॥ ੧੭॥ ਟੀਕਾ॥ ਗਯਾਨ ਏਕ ਤੌ
ਕੁਦਰਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਾਦਰ ਕੌਂ ਜਾਨਣਾ। ਕਿ ਜਿਸਨੇ
ਦਿਨ ਰਾਤ੍ਰਿ ਖਟ ਰਿਤ ਆਦਿਕ ਕੀਨੇ ਹੈਂ ਓਹੁ ਭੀ
ਹੈ॥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੌੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀ ਤੇਈਸਵੀਂ ਪੌੜੀ
ਕੀ ਤੁਕ। ਸਚੁ ਸਚਾ ਕੁਦਰਤਿ ਜਾਣੀਐ ਦਿਨ
ਰਾਤੀ ਜਿਨਿ ਬਣਾਈਆਂ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਕਾ ਜੋ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸਾਮਾਨ ਗਜਾਨ ਹੈ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਕਾ ਸੋ ਏਕ ਨੇਤ੍ਰ। ਦੂਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਏਹ ਜੋ ਜਾਨਣਾ ਪਰਮੇਸਰ ਭੀਤਰ ਹੀ ਹੈ ॥ ਜਿਸ ਕਰਿਕੇ ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਆਦਿਕ ਚੇਸ੍ਟਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ ਐਸੇ ਭੀਤਰ ਜਾਣਕੇ ਭੀ ਜੋ ਪਰੋਖ ਗਜਾਨ ਹੈ ਸੋ ਦੁਤਿਯ ਨੇਤ੍ਰ ॥ ਔਰ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ ਦੋਨੋ ਕੌਨ ॥ ਏਕ ਤੌ ਜੌਨਸਾ ਸਾਮਾਨਜ ਤੇਂ ਸ੍ਰੁਤੀ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣਾ ਕੋ ਸ੍ਰਵਨ ॥ ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਸ੍ਰੁਤੀ ਕਾ ਨਿਸ੍ਚਾ ਸ੍ਰਵਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਜਾਨ ਕਾ ਸ੍ਰਵਨ ॥ ਇਹ ਦੂਜੋ ਸ੍ਰਵਨ ॥ ਔਰ ਨਾਸੈਂ ਨਾਸ ਕਜਾ ॥ ਜੋ ਨਹੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੀ ਆਸ ਦੁਧਾ ਏਹ ਦ੍ਵੈ ਨਾਸਾਂ ॥ ਔਰ ਜੋ ਪੂਰਨ ਜਾਨਣਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੋ ਪੀਤ ਰੰਗ ਹੈਂ ਤਤ੍ਵ ਵੇਤਾ ਰੂਪੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ॥ ਔ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਤ ਨਜਾਯ ੧ ਮੀਮਾਂਸਾ ੨ ਸਾਂਖ ੩ ਪਤਜਲ ੪ ਵੈਸੇਸਕ ੫ ਵੇਦਾਂਤ ੬ ਇੱਤਜਾਦਿਕ ਮਤੋਂ ਕਾ ਜੋ ਬੋਧ ਹੋਵ-ਣਾ ਸੋ ਚਿੱਤ੍ਰਤ ਕਹਜੇ ਖਾਲ ਹੈਂ ਤੱਤਵੇਤਾ ਰੂਪੀ ਕੇਹਰ ਕੇ ॥ ਔਰ ਦਾੜ੍ਹੈਂ ਕੌਨਸੀ ਹੈਂ ॥ ਜੇਹੜੇ ਗਜਾਨਵਾਨ ਕੇ ਉੱਜਲ ਬਚਨ ਹੈਂ ਨਾਨਾਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਤੀਖਣ ਯੁਕ ਤਿਯੋਂ ਵਾਰੇ ਅਗਜਾਨ ਕੇ ਕੜਕਾਵਨੇਹਾਰੇ ਭੱਛਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ॥ ਮੋਖ ਕੇ ਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ਸਮ ੧ ਸੰਤੋਖ ੨ ਵਿਚਾਰ ੩ ਸਤਸੰਗ ੪ ਇਨ ਕੀ ਗਜਾਤ ਕੀ ਅੰਤਸਕਰਣ ਮੈ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਫੁਰਤੀ ॥ ਸੋ ਤੱਤ੍ਵੇਤਾ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਰੂਪੀ ਕੇਹਰਕੇ ਪੰਜੇ ਜਾਨਣੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਧ੍ਵੰਸਕ॥ਸਿੰਘ ਪੁੰਛ ਪਤਿਸ੍ਹਾ ਸੋਂ ਬਿਚਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫੋਂ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤੱਤ੍ਵਵਿਤ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਹਾ ਰੂਪੀ ਪੁੰਛ ਜਸ ਸਮੇਤ ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਬਿਚਰਤਾ ਹੈ ॥ ਮ੍ਰਿਦਹੀ ਕਹਜੇ ਕੋਮਲ ਹ੍ਰਿਦੇ ਅੱਸਭਲ ਪੇਟ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕੇਹਰ ॥ ਤੱਤ੍ਵਵਿਤ ਭੀ ਕੋਮਲ ਰਿਦੇ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਨਿਰੰਕੁਸ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਤਦਵਤ ਤੱਤ੍ਵਵੇਤਾ ਕੀ ਭੀ ਨਿਰੰਕੁਸਾ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਔਰ ਅਖਰਾਰਥ ਸੁਗਮੰ ॥ ਕਵਿੱਤ ॥ ਕਾਹੂ ਨੇ ਮੁੰਡੈ ਕੈ ਮੂੰਡ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਨਵਾਇ ਲੀਨੋ ਕਾਹੂ ਨੇ ਫਰਾਇ ਕਾਨ ਜੋਗੀ ਸੰਗਜਾ ਗਾਈ ਹੈ ॥ ਕਾਹੂ ਕੈ ਬਿਭੂਤਿ ਜਟਾ ਨਾਗੇ ਹੈ ਕਹਾਇ ਲੀਨੋ ਕੰਠ ਕੰਠ ਕਾਠਕੈ ਬੈਰਾਗੀ ਛਬਿ ਛਾਈ ਹੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਹਮ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਮਲੇ ਹੈਂ ਕੱਛ ਕੇਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ੍ਵੱਛ ਸੰਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭਾਈ ਹੈ ॥ ਰਿਦੇ ਹਠ ਬਿਨਾ ਕਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਪਜਾਰੇ ਤੈਸੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਾਤ੍ਰ ਜਾਨ ਢਿੱਲਮਾਲ ਪਾਈ ਹੈ ॥ ੭੮ ॥ ਦੋਹਾ ॥ ਬਿਬਿਧ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਬਸਨ ਬਰ ਬਿਮਲ ਓਢਿਯਤ ਅੰਗ ॥ ਕੇਵਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੁ ਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਉਰ ਬਿਲਮਾਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੭੯ ॥ ਲਘੁ ਇਕਸੇ ਅਤਿ ਸੁਠ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਪਾਵਨ ਸਿਵ ਪ੍ਰਿਯ ਜਾਲ ॥ ਸੁਧੀ ਸੰਤ ਜਿਹ ਪਿਖਿ ਮੁਦਤਿ ਅਸ ਬਰ ਢਿੱਲ ਸੁਮਾਲ ॥ ੮੦ ॥ ਵਾਰਤਕ ॥ ਨਨੁ ਤੁਮ ਜੋ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਲਿਖਤੇ ਹੋ ਹਮ ਨਿਰਮਲੇ ਹੈਂ ॥ ਸੋ ਤੁਮਾਰੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥਕਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ॥ ਉੱਤ੍ਰ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਮੋਖ ਪੰਥ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਦੋਹੇ ਛਪਜ ਸਵੈਯਾ ਦੋ: ॥ ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ ਮੰਡਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰ ਸੇਖਵ ਅਭਿਰਾਮ ਰਾਯਾ ਜਨਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਗ ਜਨਨੀ ਗੌਰੀ ਨਾਮ ॥ ੮੧ ॥ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਧਾਮ ਸੁਤ ਕਰੀ ਗੁਰਨ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਕੋ ਪੰਥ ਗਹਿ ਹੇਰਜੋ ਆਤਮ ਦੇਵ ॥ ੮੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਹੈਂ ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ॥ ਕਰਜੋ ਪੰਥ ਭਵ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟ ਦ੍ਵੈ ਬਿਧਿ ਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ॥ ੮੩ ॥ ਏਕਨ ਕੇ ਕਰ ਖੜਗ ਦੈ ਭੁਜ ਖਲ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰ ॥ ਪਾਲਨਭੂਮੀ ਕੋ ਕਰਜੋ ਦੁੱਸ੍ਟਨ ਮੂਲ ਉਖਾਰ ॥ ੮੪ ॥ ਔਰਨ ਕੀ ਪਿਖ ਬਿਮਲ ਮਤਿ ਦੀਨੋ ਪਰਮ ਵਿਵੇਕ॥ ਨਿਰ ਮਲ ਭਾਖੈ ਜਗਤ ਤਿਹ ਹੇਰੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁ ਇਕ॥੮੫॥ ਤਿਨ ਪਦ ਪੰਕਜ ਨੀਰ ਲਹਿ ਪਾਯੋ ਮੋਹਿ ਵਿਚਾਰ॥ ਤਿਨ ਅਟੁਯਾਈ ਬਾਲਕੇ ਕੀਨੋ ਗ੍ਰੰਥ ਉਚਾਰ ॥ ੮੬ ਛਪੈ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਹੰ ਨਾਮ ਹੇਰਿ ਜਲ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ॥ ਪਾਨ ਕਰੇ ਦੁਖ ਜਾਂਹਿ ਬੋਧ ਉਰ ਮੱਧਜ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ॥ ਬੈਠ ਸੁਠਾਹਰ ਤਾਹਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਣਕਰਿਯੋ ਮੋਖ ਪੰਥ ਪਰਕਾਸ ਨਾਮ ਬੀਚਾਰਿ ਸੁ ਧਰਿਯੋ ॥ ਜੋ ਪੜੈ ਸੁ ਯਕੌਂ ਰੀਤਿ ਕੈ ਨਰ ਲਹਿ ਮੁਕਤਿ ਸੁਵਾਹਿ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਜਗ॥ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਭਜ ਵਾਕ ਸੁ ਅਰਥ ਗਹਿ ਨਿਜ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਆਹਿ ਮਗ॥ ੯੭ ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਸਤ ਅੱਸ੍ਰ ਦਸੰ ਸੁਭ ਸੰਮਤ ਮੈ ਪੁਨ ਤ੍ਰਿਸਤ ਪਾਰ ਗਏ ਅਧਿਕਾਈ॥ ਸੁਭ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਸੁਭ ਸੋਮ ਸਮੇ ਸੁਭ ਬਾਸਰ ਸੋਮ ਮਹਾਂ ਸੁਖਦਾਈ॥ ਥਿਤਿ ਪੰਚਮੀ ਨਾਮ ਬਸੰਤ ਕਹੈਂ ਸਭ ਲੋਗਨ ਕੌਂ ਸੁ ਜਨੇ ਹਰਖਾਈ॥ ਦਿਨ ਤਾਹਿ ਸਮਾਪਤ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਜੋ ਹਰਿ ਕੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਭਟ ਚੜਾਈ॥ ੯੮॥ ਅਖ੍ਹਰਾਰਥ ਸੁਗਮੰ॥ ਵਾਰਤਾ ਹੇ ਪ੍ਰਸੂਨੀ ਏਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਸੇਖ ਲੇਵੋ ਦੇਖ॥ ਔਰ ਸੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਕਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣਾ ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਪੈਹਠੇ ਸੰਮਤ ਕਾਤਕ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਮੈ ਹੂਆ ਹੈ ਔਰ ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਪੈਂਤੀਏ ਕਾ ਮੋਖ ਪੰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਜਨਮ ਹੈ॥ ਸੋ ਪੈਂਤੀ ਔਰ ਪੈਂਤੀ ਸੱਤਰ ਬਰਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਸੇ ਪੀਛੇ ਮੋਖਪੰਥ ਬਨਾਯਾ ਹੈ॥ ਜਹਾਂ ਕਾ ਹਮਨੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਸੋ ਸੱਤਰ ਬਰਖ ਏਕ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਯੂ ਮੇ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਮੈ ਦੋ ਹੂਏ ਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ॥ ਦੂਸਰੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ॥ ਇਸੀ ਤੇ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਤੇ ਹੂਏ ਹੈਂ॥ ਔਰ ਹੇ ਪ੍ਰਸੂਨੀ ਤੂੰ ਮੋਖ ਪੰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ਕੌ ਦੇਖਕੇ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ਕੌ ਦੇਖਕੇ ਔਰ ਇਸ
ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਕੇ ਸੰਮਤ ਕੌ ਦੇਖ ਕੇ ਗਿਣਕੇ
ਤੀਨੋਂ ਮੈਂ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀ ਮਿਲਾਇਕੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈਂ ਤੂੰ
ਏਹ ਜਾਨ ਜੋ ਜਬ ਕਾ ਮੋਖ ਪੰਥ ਬਨਾ ਹੈ ਤਬ ਕਾ
ਤੋ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਔਰ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ
ਤੋ ਮੋਖ ਪੰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਭੀ ਆਗੇ ਕਾ ਹੀ ਹੈ ॥ ਐਸੇ
ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈ ਸਮਝਕੇ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਬਿਚਾਰ ਕੇ
ਆਗੇ ਈਰਖਾ ਕੌਂ ਤਜਾਗ ਕੇ ਸਾਂਤ ਪਦ ਮੈ ਇਸ-
ਥਿਤ ਹੋਹੁ ॥ ਔਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਹੈ ਤੋ ਕਹੁ ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ॥
ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਵਧਾ ਪੰਥ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥
ਤੁਮ ਤ੍ਰਿਧਾ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕਹਤੇ ਹੋ ॥ ਉਤ੍ਰ ॥ ਜੈਸੇ
ਮਾਯਾ ਸੁੱਧ ਸੱਤ੍ਵ ਔਰ ਮਲਨ ਸੱਤ੍ਵ ਕਹਨੇ ਮੈ ਦ੍ਵਧਾ
ਆਵਤੀ ਹੈ ॥ ਪਰ ਵਾਸਤ੍ਵ ਤੇਂ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਹੈ ॥
ਮਲਨ ਸੱਤ੍ਵ ਕੇ ਅੰਤਰ ਭੂਤ ਰਜ ਤਮ ਹੈਨ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ
ਮੁੱਖ ਤਮੋ ਗੁਣ ਧਾਰੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਔਰ ਮੁਖ ਰਜੋ
ਗੁਣ ਧਾਰੀ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਖੜਗ ਧਾਰੀ ਪੰਥ
ਕਹਿਨੇ ਕੇ ਦੋਨੋ ਅੰਤ੍ਰਭੂਤ ਹੈਂ ॥ ਯਾਤੇ ਹਮਾਰੋ ਕਥਨ
ਅਵਿਰੋਧ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ਅਬ ਵਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਕੋ ਕਵਿੱਤ੍ਰ ॥
ਖੇਲੀ ਖੇਮ ਰੂਪ ਖੇਲ ਖਟ ਗੁਨ ਖੀਨ ਕਰੇ ਖਿਨ
ਖਿਨੇ ਖ੍ਯਾਲ ਖੂਬ ਖੌਰਜ ਸੁ ਖਾਲਸਾ ॥ ਖਲਕ ਤੇ
ਖਯਾਲੀ ਖੁਦਾ ਖਿਲਯੋ ਖੁਦ ਖੋਇ ਖੋਜਯੋ ਖਲ ਸੌਂ ਨ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਖੇਲੈ ਹੈ ਖਿਲਾਰੀ ਖੁਦੀ ਟਾਲਸਾ॥ ਖੇਤ੍ਰ ਖਿੰਨ ਖੇਤ੍ਰਗ ਅਖਿੰਨ ਹੈ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਖੁਲੀ ਖੇਪ ਖੋਯੇ ਖੇਬ ਖਰਤ ਨ ਲਾਲਸਾ ॥ ਖਾਟ ਖਾਲ ਖਾਕ ਖੌਫ ਖੇਦ ਖੁਸੀ ਤੁੱਲਜੋ ਤਥਾ ਖਾਲਕ ਖਲਕ ਏਕ ਜਾਨੈ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ੮੯ ॥ ਇਤਿ ॥ ਦੋਹਾ ॥ ਹਯ ਗਯ ਪਾਯਕ ਕੋਸ ਗੜ੍ਹ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੂਰ ਰੁਦੇਸ ॥ ਦਾਨ ਮਾਨ ਹਰਿ ਧ੍ਯਾਨ ਯੁਤ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ॥ ੯੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਨ੍ਰਿਪ ਬਜੈਤ ਸਮਰ ਰਣਜੀਤ ॥ ਸਫਲ ਕਰਯੋ ਨਿਜ ਨਾਮ ਕੌਂ ਪਿਖ ਮ੍ਰਿਗ ਰਿਪੁ ਹ੍ਵੈਂ ਭੀਤ॥ ੯੧ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਹ ਲੌ ਕਹੈਂ ਸਭ ਨ੍ਰਿਪ ਨਜਰੈਂ ਦੇਤ ॥ ਕੂਲੀ ਹੰਸ ਨ ਪਾਂਤਿ ਜਨੁ ਅਸ ਫੈਲਯੋ ਜਸੁ ਸ੍ਵੇਤ ॥ ੯੨ ॥ ਨੈਨੀ ਨਿਰਖਯੋ ਬਹੁ ਹਮ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ॥ ਬਡੇ ਚਤੁਰ ਅੰਗਰੇਜ ਹਿਤ ਰਾਖਤ ਹੁਤੇ ਵਿਸੇਸ ॥ ੯੩ ॥ ਬਹੁ ਚਿਰ ਭੋਗ੍ਯੋ ਰਾਜ ਤਿਨਿ ਅੰਤ ਸਮੇ ਯੌਂ ਕੀਨ॥ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦਬਰ ਉਰ ਧਰ ਨਿਜ ਪਦ ਲੀਨ॥੯੪॥ ਰਾਜ ਸਾਜ ਮਹਿ ਗੋਟਿ ਜਯੋਂ ਸਦਾ ਨ ਏਕ ਅਧੀਨ ॥ ਸਮਾ ਪਾਇ ਬੁਧਿ ਨੀਤ ਯੁਤ ਸਭ ਅੰਗਰੇ ਜਹਿ ਲੀਨ ੯੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਈਸਾ ਕੇ ਦਾਸ ਬਹੁ ਸੁਧੀ ਜੋ ਸਾਹਬਲੋਕ ਇਨਸਾਫੀ ਕੋਮਲ ਹ੍ਰਿਦੇ ਗੁਨੀ ਉਦਾਰ ਸੁਥੋਕ ॥ ੯੬ ॥ਨਹਿਰ ਬਗੀਚੇ ਸੁਖਦ ਪਥ ਤਰੁ ਸੁ ਯਥੋਚਿਤ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਸਾਜ॥ਰਾਮ ਦਾਸ ਗੁਰੁ ਪੁਰ ਸੁ ਕਿਯ ਅਤਿ ਅਬਦ
ਛਬਿ ਤਾਜ ॥ ੯੭ ॥ ਤਾਮ੍ਰ ਪੱਤ੍ਰ ਪਰ ਅਦਬ ਕੀ
ਲਿਖਤ ਕਰੀ ਅੰਗਰੇਜ ॥ ਅਦਬ ਕਰਤ ਹਰਿਮੰਦ੍ਰ
ਕੋ ਪਾਲਤ ਸੁਖਨ ਸਤੇਜ ॥ ੯੮ ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ॥ ਕਿਸਨੇ
ਤਾਂਬੇ ਕੇ ਪੱਤ੍ਰੇ ਪਰ ਲਿਖਤ ਕਰਵਾਈ ॥ ੧ ॥ ਅਤੇ
ਕਿਸਨੇ ਕੀਨੀ ॥ ੨ ॥ ਅਤੇ ਕੌਨਸੇ ਸੰਮਤ ਮੇ ॥ ੩॥
ਉਤ੍ਰ ॥ ਭਾਈ ਮਾਖਨਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੇ ਲਿਖਤ ਕਰ-
ਵਾਈ ॥ ੧ ॥ ਕਾਰੀ ਸਾਹਬ ਤੇ ਹੈਨਰੀਲਾਰਨਿਸ
ਸਾਹਬ ਨੇ ਕੀਨੀ ॥ ੨ ॥ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ੧੮੪੭
ਬੀਚ ਮਹੀਨੇ ਮਾਰਚ ਕੇ ॥ ਰਾਜਾ ਬਿਕ੍ਰਮਾ ਜੀਤ ਜੂ
ਕੇ ਸੰਮਤ ਉਨੀਸੈ ਚਾਰ੧੯੦੪ ਬੀਚ ਮਹੀਨੇ ਚੇਤਰ
ਕੇ ॥ ੩ ॥ ਦੋਹਾ॥ ਭਇ ਫਿਰੰਗੀ ਰਾਜ ਕੇ ਬੀਚ ਗ੍ਰੰਥ
ਯਹ ਕੀਨ ॥ ਰਾਜ ਭਾਗ ਅੰਗਰੇਜ ਕੋ ਦਿਨ ਦਿਨ
ਬਢਤ ਨਵੀਨ ॥ ੯੯ ॥ ਸੁਕ ਵਿਪ੍ਰੰਜ ਹੇ ਸੁਨੋ ਮਮ
ਬਿਨਤੀ ਨਿਜ ਭ੍ਰਿਤ ਜਾਨ ॥ ਜਹੰ ਦੂਖਨ ਹੈ ਤਹੰ ਕਰੋ
ਭੂਖਨ ਬੁਧਿ ਬਲਮਾਨ॥ ੧੦੦ ॥ ਜਯੋਂ ਖਾਰੇ ਸਾਗਰ
ਸਲਿਲ ਘਨ ਮੀਠੋ ਕਰ ਲੇਤ॥ ਦੂਖਨ ਕੌਂ ਭੂਖਨ
ਸੁਤਯੋਂ ਕੀਜੌ ਸੁਮਤਿ ਨਿਕੇਤ ॥ ੧੦੧ ॥ ਕੰਟਕ ਹੋ
ਵਤ ਕੰਜਸਯੋਂ ਤਊ ਤਜਤ ਨਹਿ ਭੌਰ ॥ ਆਵਤ ਹੇਤ
ਸੁ ਬਾਸ ਜਯੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਕਰ ਦੌਰ ॥ ੧੦੨ ॥
ਤਯੋਂ ਦੂਖਨ ਲਖਿਕੈ ਬਹੁਤ ਤਜੋ ਨ ਯਾਹਿ ਸੁਮੰਤ ॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਸੁਬਾਸ ਹਿਤ ਕੀਜੌ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਨੰਤ ॥ ੧੦੩ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰਮ ਆਤਮ ਬੋਧ ਮਹਾਨ॥ ਸੋ ਧਾਮੈ ਜਨ ਪਾਨ ਜੇ ਕਰੈਂ ਸੁ ਭਵ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹਾਨਿ ॥ ੧੦੪ ॥ ਸੰਬਤ ਰਤਿਪਤਿ ਬਾਨ ਨਭ ਖੰਡ ਗਜਾਨਨ ਦੰਤ॥ਸੁਰਗੁਰ ਦਿਨ ਰਿਤ ਰਾਜ ਰਿਤ ਸੁਦਿ ਪਖ ਸੁਖਦ ਅਨੰਤ ॥ ੧੦੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਭਵਸਾਗਰ ਸੇਤੁ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਮਲਿੰਦ ਨਿਹਾਲ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਕ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਿੰਦ ਰਚਨਾ ਵਿਰਿੱਤ੍ਵੰਤ ਪ੍ਰਿਯਸੰਤ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਨਿਕੇਤ ਸੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਹੇਤੁ ਸੰਪੂਰਣ ॥ ੧ ॥

ਅਥ ਊਹਾ ਪੋਹਗੁਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਕਬਿੱਤ੍ਰ ॥ ਸਿੱਖ ਲਜਾਵੈ ਮਨ ਬੀਚ ਹੂਤੇ ਜੋ ਬਿਬਿਧਿ ਸੰਕਾ ਹਰੈ ਉਤ੍ਰ ਦੈ ਦੈ ਜੋ ਸੁ ਊਹਾ ਗੁਰੂ ਸੁਰ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਢੀਲੋ ਕਰਜੋ ਤਾਂ ਜੁ ਲਖਿ ਕੈ ਸਵਾਰੈ ਬਹੁਰੋ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਤਾਂ ਅਪੋਹ ਨਾਮ ਕੁਰ ਹੈ। ਸੰਤ ਖੁਸੀ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਸਮਾਜ ਦੇਕੈ ਗਜਾਨ ਦਾਨ ਜੋ ਜਨੈਯਾ ਤੀਨ ਪੁਰ ਹੈ॥ਰੰਥ ਉਪਦੇਸ਼ ਯੌ ਸਹੱਸ੍ਰੀ ਮੈ ਬਖਾਨ ਕਰਜੋ ਐਸੋ ਹ੍ਵੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸੋਈ ਊਹਾ ਪੋਹ ਗੁਰੁ ਹੈ ॥ ੧ ॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਰੀਥ ਕਰਣ ਦੇ ਸਿਖਅ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਛੈਂਗਾ ਸੋਹਲਾਂ ਵਾਲਾ
ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲਿੜ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

B-5746

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org